

Ecologisch onderzoek

Martha gebouw te Sint-Michielsgestel

BPD Ontwikkeling BV

Ecologisch onderzoek

Martha gebouw te Sint-Michielsgestel

BPD Ontwikkeling BV

In opdracht van	BPD Ontwikkeling BV Kronehoefstraat 72 5622 AC Eindhoven
Contactpersoon	
Telefoon	
E-mail	
Datum	5 november 2024
Rapportagenummer	NIRP20240192
Hoofdkantoor	NatuurInclusief B.V. Korenbree 23A 7271 LH Borculo 0545 723032 info@natuurinclusief.nl www.natuurinclusief.nl
Opsteller	
Telefoon	
E-mail	
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	
Paraaf	

NatuurInclusief B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van NatuurInclusief B.V.; opdrachtgever vrijwaart NatuurInclusief B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en NatuurInclusief B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
2 Onderzoeksgebied	6
2.1 Beschrijving onderzoeksgebied	6
2.2 Geplande ingreep	8
3 Onderzoeksmethode	9
3.1 Kerkuil en eekhoorn	9
3.2 Amfibieën	9
3.3 Sperwer en ransuil	10
3.4 Kleine marterachtigen, boommarter en steenmarter	10
3.5 Vleermuisonderzoek	12
4 Resultaten	15
4.1 Kerkuil en eekhoorn	15
4.2 Amfibieën	16
4.3 sperwer	17
4.4 Kleine marterachtigen en boom- en steenmarter	17
4.5 Ransuil	23
4.6 Vleermuisonderzoek	24
5 Effectenbeoordeling	28
5.1 Effecten op beschermde soorten	28
Kerkuil en eekhoorn	28
Amfibieën	28
Sperwer	29
Kleine marterachtigen en boom- en steenmarter	29
Ransuil	29
Vleermuizen	29
Conclusie effecten beschermde soorten	29
5.2 Kans op overtreding	30
5.3 Algemene zorgplicht	31
5.4 Noodzaak aanvraag omgevingsvergunning beschermde soorten en schadelijke handelingen	32
6 Conclusie + aanbeveling	33
Literatuur	34
Bijlage 1 Wettelijk kader	35

Samenvatting

BPD Ontwikkeling BV is voornemens om het gebouw aan de Theerestraat 42 te Sint-Michielsgestel om te bouwen tot appartementen. Een onderdeel van dit gebouw staat gepland om gesloopt te worden en er zal in het landschap rondom deze gebouwen wat vegetatie gerooid worden en wat grond werkzaamheden verzet worden.

In het kader van de Omgevingswet heeft BPD Ontwikkeling BV, NatuurInclusief B.V. ingeschakeld om aanvullend ecologisch onderzoek uit te voeren naar amfibieën (Alpenwatersalamander, poelkikker en kamsalamander), kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn, wezel), steen- en boomarter, eekhoorn, vleermuizen en vogels (kerkuil, sperwer, ransuil). Het onderzoek naar eekhoorn is echter overgedragen aan ecologisch adviesbureau Ecosprong. In deze rapportage zijn de resultaten beschreven van deze onderzoeken. In verband met het voortijdig afbreken van het cameraval onderzoek door diefstal, is in overleg met de ODBN besloten om een habitatanalyse uit te voeren naar kleine marterachtigen (conform Kennisdocument Kleine Marterachtigen van BIJ12) en naar boomarter.

Binnen het projectgebied zijn 15 zomerverblijfplaatsen, 3 paarverblijfplaatsen en 1 massawinterverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er is een roestplaats van kerkuil aangetroffen, er is poelkikker aangetroffen in de slootgracht, en er is essentieel foerageergebied van eekhoorn aangetroffen. Tevens bevindt zich er een vaste voortplantings- of rustplaats van steenarter op de zolder van het Martha gebouw, en kunnen vaste verblijfplaatsen van kleine marterachtigen (bunzing, wezel, hermelijn) en boomarter niet uitgesloten worden.

Er zijn geen vaste rust- of slaapplekken van sperwer en ransuil aangetroffen, ook zijn Alpenwatersalamander en kamsalamander niet aangetroffen.

Indien de sloten en vijver in het gebied worden gedempt, heeft dit effect op overige amfibieën en vissen. De overige, tijdens het onderzoek aangetroffen amfibieën- en vissoorten (naast poelkikker), vallen niet onder een beschermingsregime van de Omgevingswet, maar voor deze soorten geldt wel de Specifieke zorgplicht (art. 11.27 Bal). Echter is er geen onderzoek uitgevoerd naar kwabaal of grote modderkruiper; dit onderzoek zal noodzakelijk zijn wanneer het dempen of anderszinds aantasten van de sloten gepland staan.

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen of verstoren van 19 verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, 1 vaste voortplantings- of rustplaats van steenarter en verblijfplaatsen van kleine marters en boomarter. Indien er werkzaamheden uitgevoerd worden aan de noord-oost zolder, resulteert dit ook in het verstoren van een vaste rustplaats van kerkuil, en indien de oevers, grachten en/of het omliggende groen aangetast worden resulteren de werkzaamheden tevens in het verloren gaan van voortplantingswater en essentieel winterhabitat van poelkikker. Er worden met de voorgenomen werkzaamheden schadelijke handelingen overtreden zoals benoemd in art. 11.37, 11.46 en 11.54 Bal van de Omgevingswet. Namelijk het opzettelijk verstoren en het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen. Daarom is het noodzakelijk om een vergunning aan te vragen via het DSO bij de provincie Noord-Brabant en zijn aanvullende en compenserende maatregelen noodzakelijk.

Tevens is het noodzakelijk dat zorgvuldig handelen en het naleven van de specifieke zorgplicht flora en fauna (Afdeling 1.3 Omgevingswet) wordt gegarandeerd. Iedereen die een flora- en fauna-activiteit uitvoert, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Een ecologisch werkprotocol wordt daarom aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen.

1 Inleiding

BPD Ontwikkeling BV is voornemens om het gebouw aan de Theerestraat 42 te Sint-Michielsgestel om te bouwen tot appartementen. Een onderdeel van dit gebouw staat gepland om gesloopt te worden en er zal in het landschap rondom deze gebouwen wat vegetatie gerooid worden en wat grond werkzaamheden verzet worden. De exacte plannen voor het omliggende groen zijn nog onduidelijk.

De Omgevingswet verplicht vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen aanwezige beschermde plant- of diersoorten en groei- of verblijfplaats aantasten. Uit de quickscan (toen nog onder de Wet natuurbescherming), uitgevoerd door NatuurInclusief B.V. op 3 oktober 2023, is naar voren gekomen dat het projectgebied mogelijk geschikt is voor amfibieën (Alpenwatersalamander, poelkikker en kamsalamander), kleine marterachtigen (bunzing, wezel, hermelijn), steenmarter en boommarter, eekhoorn, vleermuizen en vogels (huismus, sperwer, ransuil).

Vleermuizen waren ten tijde van de quickscan beschermd volgens het beschermingsregime Habitatrichtlijn in de Wet natuurbescherming (art. 3.5 Wnb), vogels volgens het beschermingsregime Vogelrichtlijn in de Wet natuurbescherming (art. 3.1 Wnb) en te verwachten amfibieën, marterachtigen en vissen vielen onder art. 3.10 (Wnb). Met de ingang van de Omgevingswet zijn vleermuizen, poelkikker, Alpenwatersalamander en kamsalamander beschermd conform art. 11.46, lid 1, onder a, Bal, vogels conform art 11.37, eerste lid, onder a, Bal, en te verwachten marterachtigen en vissen conform artikel 11.54, eerste lid, onder a, Bal. Hieruit volgend heeft NatuurInclusief B.V. dan ook in de periode van maart 2023 - september 2024 aanvullend onderzoek uitgevoerd.

Let op: Er is voorafgaand aan de quickscan besproken dat de grachten onaangetast blijven, waardoor onderzoek naar kwabaal en grote modderkruiper als niet noodzakelijk werd beschreven. Hierdoor is er geen onderzoek uitgevoerd naar deze twee soorten. Indien de grachten wel aangetast zullen worden, is onderzoek naar deze soorten nog noodzakelijk.

Voorliggende rapportage betreft een overzicht met de resultaten van het aanvullend ecologisch onderzoek en een aanbeveling voor vervolgstappen.

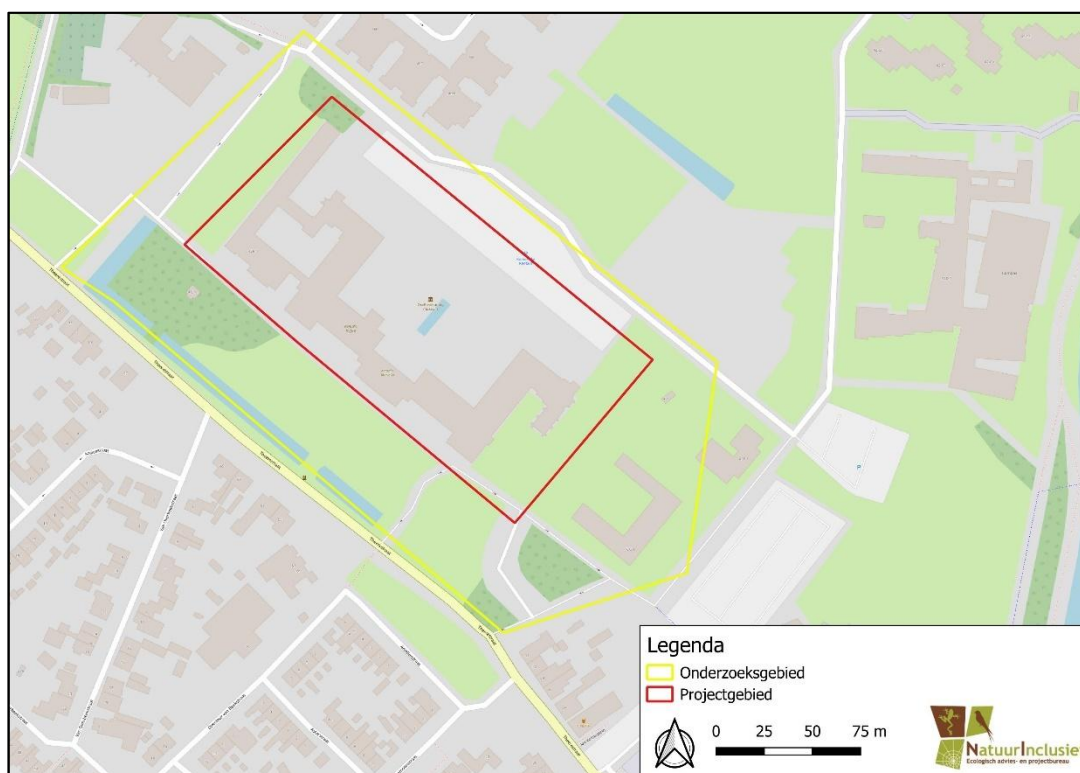
1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt omschreven hoe het onderzoeksgebied eruitziet, hoe deze momenteel gebruikt wordt en wat de opdrachtgever van plan is in het projectgebied. Hoofdstuk 3 bespreekt de onderzoeksmethodiek. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer en in hoofdstuk 5 worden de mogelijke effecten beschreven. In hoofdstuk 6 wordt de rapportage afgesloten met de conclusie en aanbevelingen.

2 Onderzoeksgebied

2.1 Beschrijving onderzoeksgebied

Het projectgebied is gelegen aan de Theerestraat te Sint-Michielsgestel, gemeente Sint-Michielsgestel in de provincie Noord-Brabant. Het middelpunt van het projectgebied bevat de coördinaten N51.641788, E5.344166 (atlasblok 45-43). De grootte van het onderzoeksgebied is ruimer dan enkel het projectgebied, dit door de mogelijke externe effecten op de omgeving tijdens de voorgenomen ingreep in de aanleg- en/of gebruiksfase. De grootte is bepaald aan de hand van de beschrijving van de voorgenomen activiteiten en het bronnenonderzoek (zie Hoofdstuk 3 en 4). In Figuur 1: Begrenzing van het onderzoeksgebied. In Figuur 2 t/m Figuur 9 is een impressie van het projectgebied weergegeven. Verspreid over het projectgebied staan verschillende werkzaamheden gepland om uitgevoerd te worden. Niet het gehele onderzoeksgebied wordt hierdoor beïnvloed met betrekking tot de ecologie. In 2.2 wordt verder toegelicht wat de werkzaamheden zijn en waar deze plaatsvinden binnen het onderzoeksgebied.

Figuur 1: Begrenzing van het onderzoeksgebied en projectgebied.

Het onderzoeksgebied ligt in aan de Theerestraat en grenst aan zuidelijke zijde van het Koninklijke Kentalis terrein te Sint-Michielsgestel. Het onderzoeksgebied bestaat uit een groot monumentaal pand en omliggende groenstructuren en wegen. Het gebouw bestaat uit meerdere onderdelen. Het overgrote deel is het monumentale meer dan honderd jaar oude Kentalis gebouw (hoofdgebouw), andere delen zijn later aangebouwde vleugels (Martha gebouw). Het monumentale gedeelte heeft geen spouwmuren waar delen van de nieuwere vleugels dit wel hebben. Het dak van het gebouw bestaat uit type zadeldak met dakpannen op het Martha gedeelte en het leisteen pannen op het hoofdgebouw. Er staan aan de op het onderzoeksgebied bomenrijen, bosschages en tuinen rondom en tegen het gebouw. Ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt het dorp Sint-Michielsgestel. Aan alle randen van het onderzoeksgebied lopen verharde wegen. De rivier de Dommel loopt nabij het onderzoeksgebied ten oosten en ten noorden.

Figuur 2: Aanzicht van Martha gebouw zuidoostelijke zijde

Figuur 3: aanzicht van Martha gebouw zuidelijk zijde

Figuur 4: aanzicht van Martha gebouw westelijke zijde

Figuur 5: binnentuin bij Martha gebouw aanzicht op westelijke zijde hoofdgebouw

Figuur 6: aanzicht Martha gebouw Noord oostelijke zijde

Figuur 7: Impressie van struweel achter technische dienst

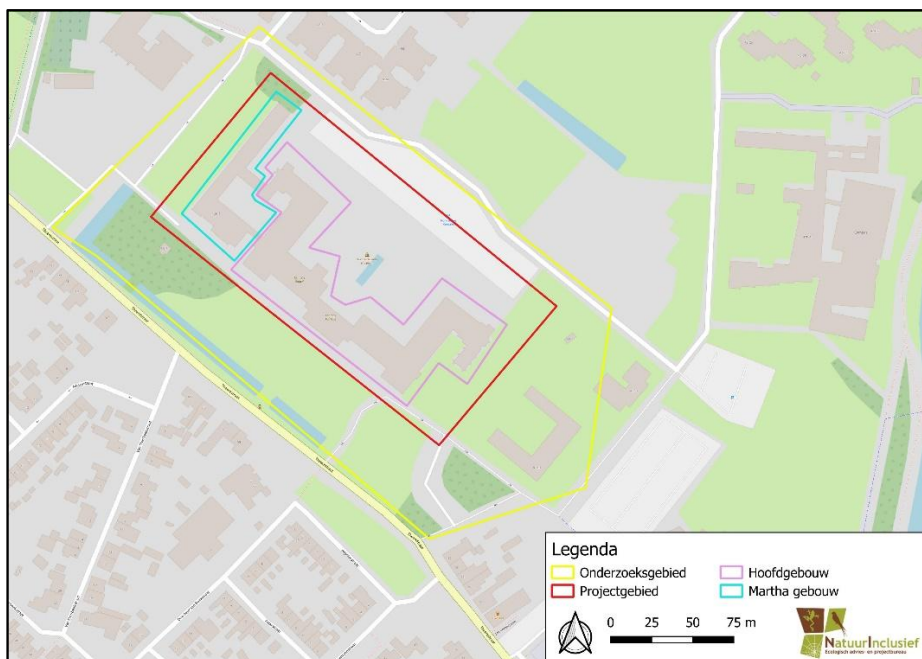
Figuur 8: Park achtige tuin aan Noordelijke zijde Hoofdgebouw

Figuur 9: Binnentuin tussen Martha en hoofdgebouw

2.2 Geplande ingreep

BPD ontwikkeling is voornemens om het hoofdgebouw te herinrichten naar appartementen en het gedeelte Martha te slopen. Er worden daarbij naar verwachting bosschages, bomen en andere groenstructuren gerooid, daarnaast is de verwachting dat de parkeerterreinen, wegen en rioleringen worden verlegd of vervangen. Er zijn ook plannen om extra nieuwbouw op rondom het hoofdgebouw neer te zetten, echter is ten tijde van schrijven nog niet bekend of en in welke hoedanigheid dit uitgevoerd wordt. Ten behoeve van dit onderzoek is uitgegaan van een ecologische “worst case scenario” om een zo volledig mogelijke dekking te geven voor wat voor impact de geplande ingreep kan hebben op het onderzoeksgebied. Dit houdt in dat we ervan uitgaan dat alles qua groen gerooid en verwijderd wordt zodat er bouwterrein of nieuwbouw geplaatst kan worden voordat het een nieuwe bestemming met mogelijk een groen aspect kan krijgen. Echter is er wel vanuit gegaan dat de grachten onaangetast blijven. Indien de grachten niet onaangetast blijven, is aanvullend onderzoek naar beschermde vissoorten (kwabaal en grote modderkruiper) noodzakelijk.

De werkzaamheden die met zekerheid gepland staan voor het hoofdgebouw zullen voornamelijk aan de binnenzijde van het gebouw plaats vinden en daarmee weinig tot geen invloed hebben op de ecologie. Wel zijn er plannen om kozijnen te vervangen/verduurzamen als ook het dak te verduurzamen. Deze ingrepen hebben mogelijk wel invloed op aanwezige ecologie en worden dus ook meegenomen in dit onderzoek.

Figuur 10: Kaart van onderzoeksgebied met gebouw verdeling, blauwe omlijning geeft Martha gebouw aan, roze omlijning het hoofdgebouw.

3 Onderzoeksmethode

3.1 Kerkuil en eekhoorn

Onderzoek naar nesten van eekhoorn is uitbesteed aan ecologisch adviesbureau Ecosprong. Onderzoek van Ecosprong moet uitwijzen of een nest aanwezig is binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Met betrekking tot kerkuil is er eenmalig sporenonderzoek rondom het gebouw uitgevoerd, dit is gecombineerd met het plaatsen van de camera's voor marteronderzoek. Daarnaast zijn er drie avondrondes uitgevoerd, zie tabel 1 voor de details van elk bezoek.

Tabel 1: Overzicht data kerkuil onderzoek

Datum	Type onderzoek	Tijdstip	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
24 juli 2024	Sporenonderzoek (rondom gebouw)	16:00 - 18:00	± 26	1	Onbewolkt
4 juli 2024	Avondronde	21:16 - 22:16 uur	± 19	2	Zwaar bewolkt
1 augustus 2024	Avondronde	21:20 - 22:40 uur	± 20	2	Licht bewolkt
20 augustus 2024	Avondronde	00:00 - 02:00 uur	± 17	3	Bewolkt

Ook heeft de opdrachtgever toegang verleend tot een van de zolderruimtes waarvan bekend was dat kerkuil er gebruik van heeft gemaakt. Om er zeker van te zijn dat de ruimte nog steeds als vaste rust-of slaappleats gebruikt wordt, zijn cameravallen opgehangen en is de ruimte onderzocht op sporen. Dit bezoek vond plaats op 11 juli 2024. Er zijn in totaal twee camera's opgehangen, één gericht op een nestkast en één gericht op een mogelijke vliegroute. Op 15 augustus 2024 zijn de twee camera's opgehaald.

3.2 Amfibieën

Uit de quickscan kwam naar voren dat de aanwezigheid van voortplantingswater en essentieel landhabitat van Alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker niet in en rondom het projectgebied kon worden uitgesloten. Het onderzoek naar amfibieën bestond uit 5 onderzoeksrondes, zie tabel 2. De eerste drie rondes zijn uitgevoerd in juni tot augustus 2024 waarbij geschept is naar volwassen individuen van kamsalamander en Alpenwatersalamander. In de maanden juni tot augustus 2024 zijn twee onderzoeksrondes uitgevoerd, waarbij met een schepnet is gezocht naar volwassen/juveniele dieren/larven van poelkikker en waarbij er geluisterd is naar roepende dieren. Het onderzoek is uitgevoerd volgens geldende onderzoeksprotocollen (BIJ12 en Soortinventarisatieprotocollen Netwerk Groene Bureaus).

Tabel 2: Overzicht data amfibieënonderzoek

Datum	Tijdstip	Zon-op- ondergang	Type onderzoek	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
20-juni-23	12:00-14:00	n.v.t.	Schepnet, zicht	± 30	2	Onbewolkt
14-jul-23	12:00-14:00	n.v.t.	Schepnet, zicht	± 24	1	Onbewolkt
24-aug-23	10:00-12:00	n.v.t.	Schepnet/zicht	± 26	1	Onbewolkt
24-jun-24	19:00-22:00	22:04	Schepnet/zicht/luisteren	± 26	1	Onbewolkt
1-aug-24	10:00-13:00	n.v.t.	Schepnet/zicht/luisteren	± 20	2	Licht bewolkt

3.3 Sperwer en ransuil

Uit de quickscan kwam naar voren dat rondom het projectgebied ransuil en sperwer voorkomt. Aangezien deze soorten niet binnen het projectgebied konden worden uitgesloten heeft aanvullend onderzoek plaatsgevonden. Hierbij zijn de Sovon-richtlijnen, NGB- en BIJ12 onderzoeksmethodieken aangehouden.

Er zijn voor sperwer vier veldbezoeken (zie tabel 3) overdag uitgevoerd in de periode april-augustus, met als hoofperiode 15 april - 15 mei 2023 voor sperwer. Tijdens de ronde is gedurende één uur onderzoek gedaan. Er is met name gelet op (mogelijke) nesten.

Tabel 3: Overzicht data sperweronderzoek

Datum	Tijdstip	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
14 april 2023	09:15 - 10:15 uur	± 8	3	Bewolkt
28 april 2023	11:30 - 12:30 uur	± 8	1	Bewolkt
03 mei 2023	09:00 - 10:30 uur	± 17	1	Onbewolkt
11 mei 2023	10:30 - 11:30 uur	± 15	2	Bewolkt

Het onderzoek naar ransuil bestond uit 2 onderzoeksmomenten in de periode 15 maart - 20 juli, zie tabel 4. Het onderzoek is uitgevoerd in de late avondschemer tot het begin van de nacht. Tijdens de ronde is gedurende twee uur onderzoek gedaan. Bij het bezoek is meerdere malen de roep van ransuil afgespeeld op verschillende locaties binnen het projectgebied. Daarnaast is op verschillende locaties geluisterd naar de roep van jonge ransuilen. Ook is er tijdens het vleermuisonderzoek (zie paragraaf 3.12) geluisterd of ransuil aanwezig is nabij het projectgebied.

Tabel 4: Overzicht data ransuil onderzoek

Datum	Tijdstip	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
17 maart 2023	19:15 - 21:15 uur	± 8	2	Licht bewolkt
10 juli 2023	21:40 - 23.40 uur	± 22	1	Zwaar bewolkt

3.4 Kleine marterachtigen, boommarter en steenmarter

Tijdens de quickscan kwam naar voren dat boommarter en steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel niet binnen het projectgebied konden worden uitgesloten. Voor deze soorten is een gecombineerde onderzoeksmethode gebruikt, die hieronder is uitgewerkt.

Kleine marterachtigen (bunzing, wezel & hermelijn)

Het onderzoek naar kleine marters is voortijdig gestopt door diefstal van de materialen. Initieel zou het onderzoek uitgevoerd worden conform het Kennisdocument Kleine Marterachtigen van BIJ12. Er is gebruik gemaakt van 3 verschillende methoden om kleine marters te onderzoeken, namelijk cameravallen in combinatie met jiggelers, marterboxen (of Mostela's) en sporenbuizen. Deze zijn verspreid over het gebied geplaatst, zie figuur 11. De exacte aantallen die zijn geplaatst is aan de hand van de handreiking kleine marters van provincie Noord-Brabant alsmede de situatie ter plaatse bepaald. In het gebied zijn drie marterboxen, zes cameravallen en twintig sporenbuizen geplaatst.

In verband met diefstal kon het onderzoek niet conform Handreiking Kleine Marterachtigen Noord-Brabant uitgevoerd worden, en is conform het Kennisdocument Kleine Marterachtigen (BIJ12) daarom gekozen voor een habitatsgeschiktheidsanalyse.

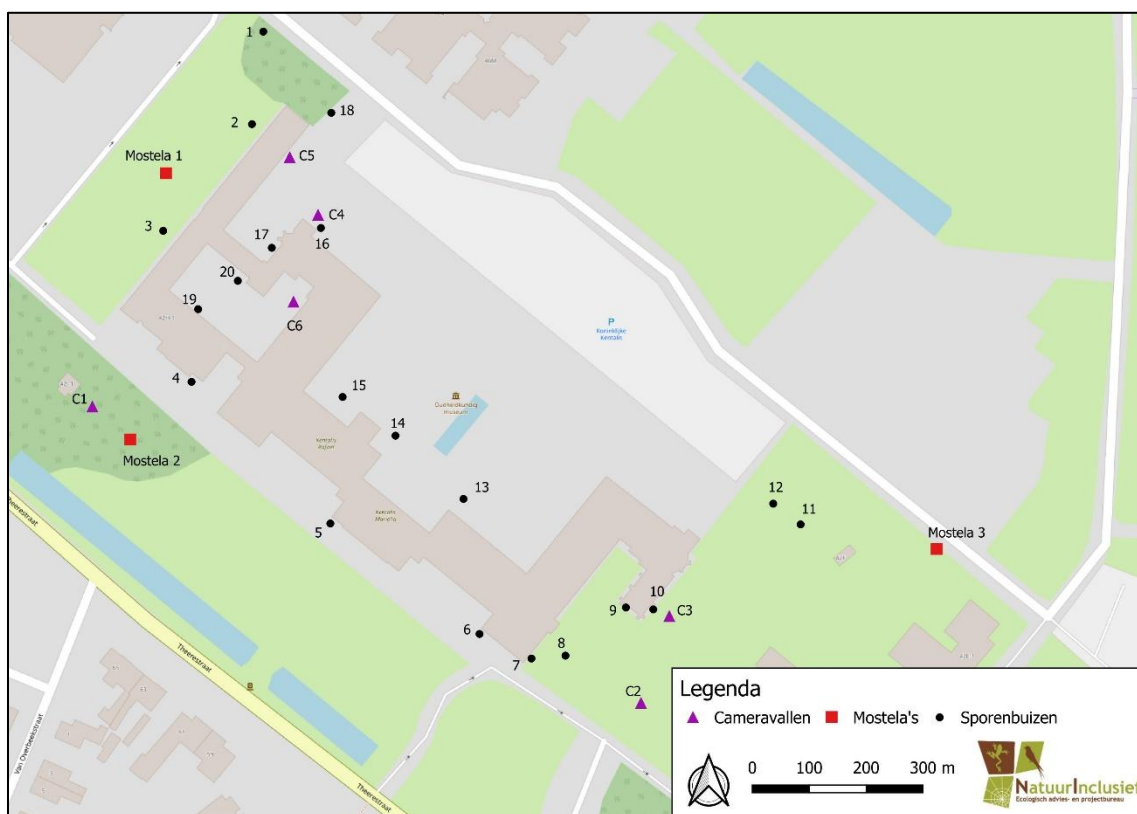
Steenmarter en boommarter

Het onderzoek naar deze soorten heeft plaatsgevonden aan de hand van het plaatsen van wildcamera's. Als lokmiddel zijn blikjes tonijn gebruikt. In totaal zijn er zes cameravallen en drie Mostela's uitgezet door het projectgebied, welke gepland stonden om 6 weken lang aanwezig te zijn in de periode maart tot en met augustus. In verband met diefstal kon het onderzoek niet in volledigheid worden, en is er daarom in overleg met de ODBN gekozen voor een habitatsgeschiktheidsanalyse voor boommarter.

Op 24 juni zijn de cameravallen, marterboxen (Mostela's) en sporenbuizen uitgezet, zie figuur 11. Twee weken later zijn de vallen voor het eerst gecheckt, zie tabel 5. De overgebleven camera's zijn direct uit het veld gehaald na het ontdekken van de diefstal. De sporenbuizen zijn laten liggen voor de gehele onderzoeksperiode door de lage kans op diefstal.

Tabel 5: Overzicht data marteronderzoek

Datum	Type onderzoek
24 juni 2024	Plaatsen cameravallen, marterboxen en sporenbuizen
8 juli 2024	Check cameravallen, marterboxen en sporenbuizen
22 juli 2024	Check cameravallen, marterboxen en sporenbuizen. Ophalen overgebleven cameravallen en marterboxen i.v.m. diefstal.
5 augustus 2024	Check en ophalen sporenbuizen

Figuur 11: Overzicht van de Mostela's, sporenbuizen en cameravallen ingezet voor marters.

Habitatsgeschiktheidsanalyse kleine marters en boommarter

In de eerste fase is de habitatsgeschiktheid van het plangebied voor kleine marters en boommarter onderzocht. Op basis van de NDFF en een topografische kaart zijn alle mogelijke functies binnen het projectgebied voor de soort verder in beeld gebracht. Voor de gegevens van de NDFF is gebruikgemaakt van verspreidingsgegevens van de afgelopen 10 jaar. De NDFF bevat betrouwbare verspreidingsgegevens (mits er daadwerkelijk onderzoek naar de betreffende soort in die omgeving is uitgevoerd), gebaseerd op gevalideerde waarnemingen. De gegevens

geven echter géén uitsluitel of een soort daadwerkelijk niet in het plangebied voorkomt. Deze database geeft uitsluitend waarnemingen weer. Een analyse van recent kaartmateriaal is van belang om een goed beeld te krijgen van de ruimtelijke situatie en de mogelijke verbindende functie van het terrein. De elementen en mogelijke functies voor de soort dienen in beeld te worden gebracht in en rondom het plangebied. Tijdens veldbezoeken is gekeken naar de geschiktheid van het terrein voor voortplantingsplaatsen en rustplaatsen. Daarbij wordt gekeken naar aanwezige functies als dekking, schuilplaatsen, nestplaatsen, verbindingroutes/wildwissel en rustplaatsen. Op basis van alle gegevens wordt per soort een ecologische functiekaart gemaakt van het terrein, met de voornaamste potentiële functies voor kleine marterachtigen (bunzing, wezel, hermelijn) en boomarter.

3.5 Vleermuisonderzoek

Het aanvullend vleermuisonderzoek richt zich op de gebruiksfunctie van vleermuizen in het gebied. Gebouwbewonende vleermuissoorten konden niet uitgesloten worden binnen het projectgebied. Er is gekeken of verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes in- en rondom het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Tevens is gekeken naar de soortsaamenstelling en aantallen van de voorkomende vleermuizen in het gebied.

De onderzoekslocatie is door deskundige medewerkers van NatuurInclusief B.V. onderzocht tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden. De methodiek van het inventariseren is bepaald aan de hand van de soort specifieke kennisdocumenten van BIJ12 en het Vleermuisprotocol 2021 opgesteld door Vleermuisvakberaad, Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur.

Het zomer- en kraamonderzoek is door negen personen uitgevoerd, het paar- en massawinteronderzoek door twee personen. Gedurende het aanvullend vleermuisonderzoek zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd per deelgebied. Drie veldbezoeken zijn uitgevoerd in de zomer- en kraamperiode (15 april - 15 augustus, 2024) door negen personen, en twee veldbezoeken in de paar- en massawinterperiode (15 augustus - 10 september, 2024) door twee personen, zie tabel 6 voor de specificaties van de bezoeken. Om overzicht te behouden tijdens het onderzoek, is het projectgebied verdeeld in negen deelgebieden, zie figuur 12.

Tijdens het zomer- en kraamonderzoek is gekeken naar in- en uitvliegende dieren. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tijdens het uit- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en -opkomst. Tijdens deze rondes is ook gekeken naar vliegroutes en foerageergebieden. Tijdens het paar- en massawinteronderzoek is gekeken naar balts- en paarverblijfplaatsen en massawinterverblijven van vleermuizen, ook bij deze rondes is gekeken naar vliegroutes en foerageergebieden. Deze rondes zijn uitgevoerd vanaf middernacht en duren twee uur. Voor het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson M500-384. De opgenomen geluiden zijn, indien dat noodzakelijk was, geanalyseerd met specifieke software, zoals BatExplorer, versie 2.1.7.0.

Figuur 12: Overzicht van de deelgebieden vleermuisonderzoek

Tabel 6: Data uitgevoerde veldbezoeken vleermuisonderzoek

Datum	Deelgebied	Tijdstip	Onderzoek	Temp (°C)	Windkracht (Bft.)	Bewolking
7 mei 2024	2 - 7	04:00 - 06:00	Zomerverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	13	1	Geheel bewolkt
16 mei 2024	7	21:24 - 23:24	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	15	1	Bewolkt
26 mei 2024	4	21:40 - 23:40	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	15	1	Bewolkt
30 mei 2024	2, 3, 9	21:45 - 23:45	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	14	2	Licht bewolkt
6 juni 2024	8	21:52 - 23:52	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	16	1	Onewolkt
7 juni 2024	1	21:53 - 23:53	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroutes	16	1	Licht bewolkt
11 juni 2024	5	21:55 - 23:55	Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen	12	1	Licht bewolkt

Foerageerbied Vliegroues						
13 juni 2024	6	21:56 - 23:56	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	14	1	Licht bewolkt
19 juni 2024	4	22:00 - 00:00	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	16	1	Licht bewolkt
22 juni 2024	3	22:00 - 00:00	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	15	1	Licht bewolkt
24 juni 2024	2	22:00 - 00:00	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	22	2	Onbewolkt
30 juni 2024	7 & 9	21:59 - 23:59	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	17	2	Licht bewolkt
5 juli 2024	1	21:59 - 23:59	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	16	2	Licht bewolkt
14 juli 2024	6	21:50 - 23:50	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	17	1	Licht bewolkt
15 juli 2024	5 & 8	21:48 - 23:48	- Zomerverblijfplaatsen Kraamverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	21	2	Bewolkt
22 juli 2024	1	03:50 - 05:50	- Zomerverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	18	1	Onbewolkt
25 juli 2024	8	03:52 - 05:52	- Zomerverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	15	1	Bewolkt
7 augustus 2024	9	04:11 - 06:11	- Zomerverblijfplaatsen Foerageerbied Vliegroues	19	1	Licht bewolkt
21 augustus 2024	1 - 9	00:00 - 02:00	- Paarverblijfplaatsen massawinter Foerageerbied Vliegroues	17	3	Bewolkt
10 september 2024	1 - 9	00:00 - 02:00	- Paarverblijfplaatsen massawinter Foerageerbied Vliegroues	13	1	Licht bewolkt

4 Resultaten

4.1 Kerkuil en eekhoorn

Eekhoorn is waargenomen op camera 2 en 4 tijdens het marteronderzoek, zie figuur 13, waardoor aangenomen kan worden dat de groenstructuren rondom het Martha gebouw dienen als foerageergebied voor eekhoorn. Zo staat er aan de noordzijde een hazelaar, welke een essentiële bron van voeding zou kunnen zijn.

Bij het sporenonderzoek voor kerkuil rondom het gebouw is één braakbal aangetroffen. Tijdens de avondrondes zijn geen kerkuilen waargenomen. Op de zolder zijn zowel vele oude als een aantal verse braakballen aangetroffen in combinatie met veel ontlasting. Op de camerabeelden is de kerkuil meerdere keren vastgelegd op de zolder, zie figuur 14. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de zolder in gebruik is als roestplek voor kerkuil. Er is geen nest of nest-indicerend gedrag aangetroffen.

Figuur 13: Waarnemingen eekhoorn op camera 2 en 4

4.2 Amfibieën

Gedurende de veldbezoeken is gezocht naar volwassen dieren en larven van Alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker. Tijdens de rondes op 20 juni, 14 juli en 24 augustus 2023 zijn meerdere kleine watersalamander juvenielen aangetroffen in de grachtsloot. Er zijn gedurende deze rondes geen andere soorten aangetroffen. Op 24 juni 2024 zijn 7-10 bastaard kikkers gehoord en waargenomen in de grachtsloot en 5 in de vijver. Poelkikker is bij deze ronde niet aangetroffen. Op 1 augustus 2024 is één individu van poelkikker aangetroffen in de grachtsloot, in de vijver enkel bastaardkikker.

Alpenwatersalamander en kamsalamander zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek.

4.3 sperwer

Tijdens de onderzoeksrondes voor sperwer zijn geen nesten of sperwers aangetroffen.

Tijdens de kerkuilronde op 1 augustus 2024 zijn twee sperwers waargenomen op het gebouw. Geen nest-indicerend gedrag is waargenomen. Dit suggereert dat de soort enkel incidenteel gebruikt maakt van het projectgebied.

4.4 Kleine marterachtigen en boom- en steenmarter

Op de wildcamera's zijn meerdere steenmarters vastgelegd, zie figuur 15 & 16. Boommarter, hermelijn en wezel zijn niet aangetroffen doormiddel van de cameravallen of sporenbuizen.

Steenmarter is verspreid door het hele onderzoeksgebied waargenomen (camera 1, 3 en 4), zie figuur 16 voor de locaties en figuur 17 voor camerabeelden. Deze soort gebruikt bijvoorbeeld boomholtes, takkenhopen, dichte struwelen, zolders of kruipruimtes als voortplantings- en rustplaats. De lijst van mogelijke verblijfplaatsen is zeker niet uitputtend. Er zijn tijdens de vleermuisrondes op 30 mei, 24 juni en 21 augustus 2024 waarnemingen gedaan van tot drie steenmarter individuen op het dak en in de goot van de noordzijde van het Martha gebouw, waardoor het aannemelijk is dat er zich een vaste voortplantings- of rustplaats op de zolder van het Martha gebouw bevindt.

Figuur 16: Locaties waar steenmarter op cameraval is waargenomen.

Figuur 17: Steenmarter vastgelegd op meerdere cameravallen

Habitatgeschiktheidsanalyse kleine marterachtigen en boommarter

Op basis van alle gegevens is een ecologische functiekaart gemaakt van het terrein, met de voornaamste potentiële functies voor kleine marterachtigen (bunzing, wezel, hermelijn) en boommarter, zie figuur 18 tot en met 24.

Boommarter

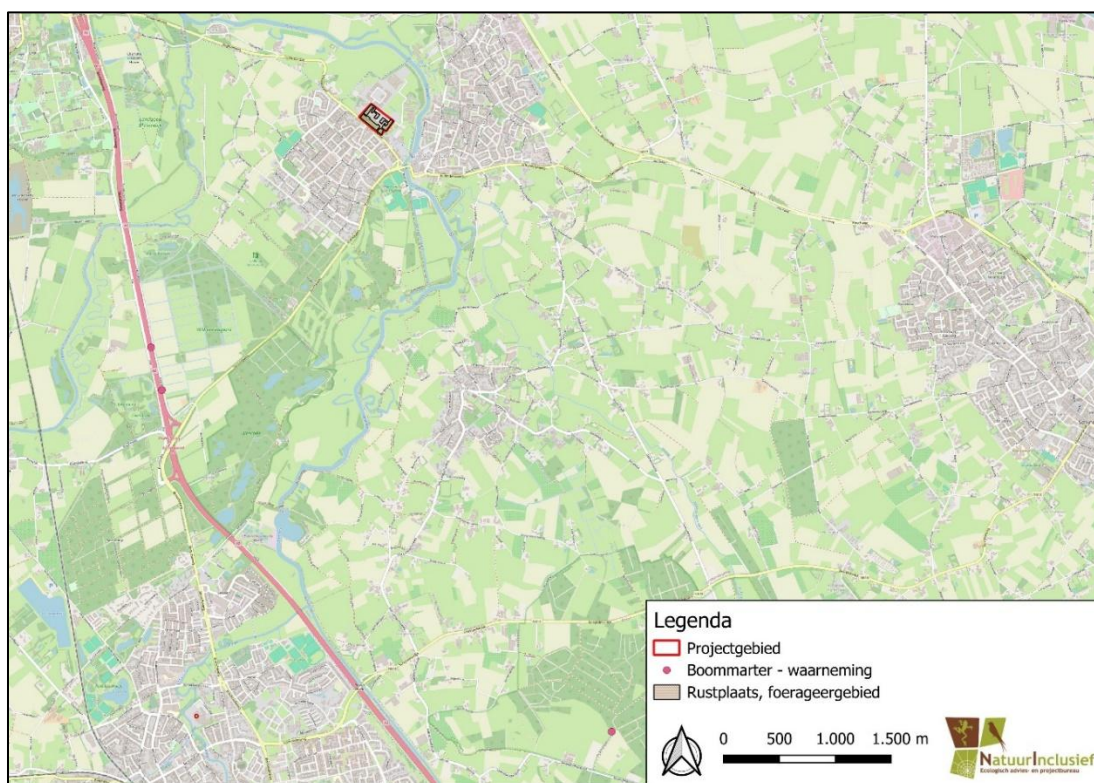
Boommarter heeft een grote voorkeur voor een beboste omgeving, maar is op steeds meer typen locaties te vinden, al blijft bos het biotoop bij uitstek voor boommarters. De soort maakt de nesten in boomholtes, maar voor rustplaatsen worden ook wel oude hopen van bijvoorbeeld konijnen, dassen en vossen gebruikt en soms zelfs in bebouwing in bos(randen). Eind maart tot eind april worden de jongen geboren en gaan na 5 weken voor het eerst uit het nest met de moeder, vanaf september zijn de jongen zelfstandig. Boommarter leeft met uitzondering van een paar dagen in de paartijd solitair, waarbij mannetjes een leefgebied hebben van circa 1000 hectare. Deze territoria overlappen deels met territoria van een of meerdere vrouwtjes. Boommarters kunnen zich over grote afstanden verplaatsen: vrouwtjes leggen tussen de 2 en 7 kilometer af per nacht, mannetjes kunnen tot wel 20 kilometer afleggen per nacht. Het is een opportunistische soort die eet wat er in de omgeving aanwezig is, wat kan bestaan uit insecten, vogels, eieren, kleine zoogdieren zoals muizen en konijnen, bessen en vruchten, en af en toe ook eekhoorns.

Uit de verspreidingsgegevens van NDFF van de afgelopen 10 jaar is in 2023 een doodgereden boommarter op 2,5 kilometer afstand van het projectgebied waargenomen. Op ongeveer 5,5 kilometer afstand is in 2019 een boommarter waargenomen op een wildcamera. Zichtwaarnemingen van boommarter zijn schaars doordat het dier nachtactief is en een groot territorium heeft. Het projectgebied bevat oude bomen met veel dekking en is gemakkelijk te bereiken voor boommarter door de vele verbindende groenstructuren met de omliggende omgeving, en door de grote afstanden die boommarter kan afleggen kan niet uitgesloten worden dat boommarter gebruik maakt van het projectgebied en hier mogelijk vaste rust- of verblijfplaatsen heeft. Er is tevens voldoende

voedsel aanwezig binnen het projectgebied, zoals konijnen, muizen, vogels en insecten, waardoor het projectgebied aantrekkelijk is voor boommarter. Om deze redenen kunnen beschermde rust- en verblijfplaatsen van boommarter niet uitgesloten worden binnen het projectgebied en vanwege de geplande activiteiten gaan deze functies verloren, waardoor het aanvragen van een vergunning noodzakelijk is voor deze soort.

Figuur 18. Functiekaart boommarter binnen het projectgebied.

Figuur 19. Functiekaart boommarter met waarnemingen op grotere afstand.

Bunzing

Bunzing heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie, ook dorpen en buitenwijken van steden vormen geschikt leefgebied. Bunzing gebruikt als dagrustplaats voornamelijk konijnenholen en holen van bijvoorbeeld de muskusrat. Ook takken- en steenhopen, duikers en rommelschuurtjes worden als dagrustplaats gebruikt. De bunzing is vooral 's nachts actief en gaat dan op jacht. Dit doet de soort vrijwel nooit in de buurt van zijn verblijfplaats. De omvang van het leefgebied van de bunzing is afhankelijk van het voedselaanbod en varieert van 8 tot soms 1000 hectare. De territoria zijn het grootst in de zomer, wanneer voedsel voor de jongen worden gezocht. Het is een generalistische predator en de voedselkeuze varieert van seizoen tot seizoen. Het dieet bestaat daarbij bijvoorbeeld uit kikkers, konijnen, muizen, ratten, mollen, vogels, eieren en insecten, en/of bessen en vruchten. Buiten de paartijd en de tijd dat de jongen opgroeien leeft de bunzing solitair.

Uit de verspreidingsgegevens van NDFF van de afgelopen 10 jaar is in 2014 een bunzing in de straat tegenover het projectgebied waargenomen. Ook zijn er tussen 2015 en april 2024 meerdere waarnemingen van bunzing tussen de 1,5 en 2,5 km vanaf het projectgebied. Binnen het projectgebied zijn aan de oostzijde enkele konijnenholen aanwezig, ook zijn konijnen waargenomen binnen het projectgebied; deze holen kunnen dienen als verblijf- en/of rustplaats. Daarnaast is er genoeg dekkende vegetatie aanwezig om een functie te dienen als dagrustplaats of foerageergebied voor bunzing. Er is tevens voldoende voedsel aanwezig binnen het projectgebied, zoals kikkers, konijnen, muizen, vogels en insecten, waardoor het projectgebied aantrekkelijk is voor bunzing. De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van bunzing kan daarom niet worden uitgesloten in het projectgebied en vanwege de geplande activiteiten gaan deze functies verloren, waardoor het aanvragen van een vergunning noodzakelijk is voor deze soort.

Figuur 20. Functiekaart bunzing binnen het projectgebied.

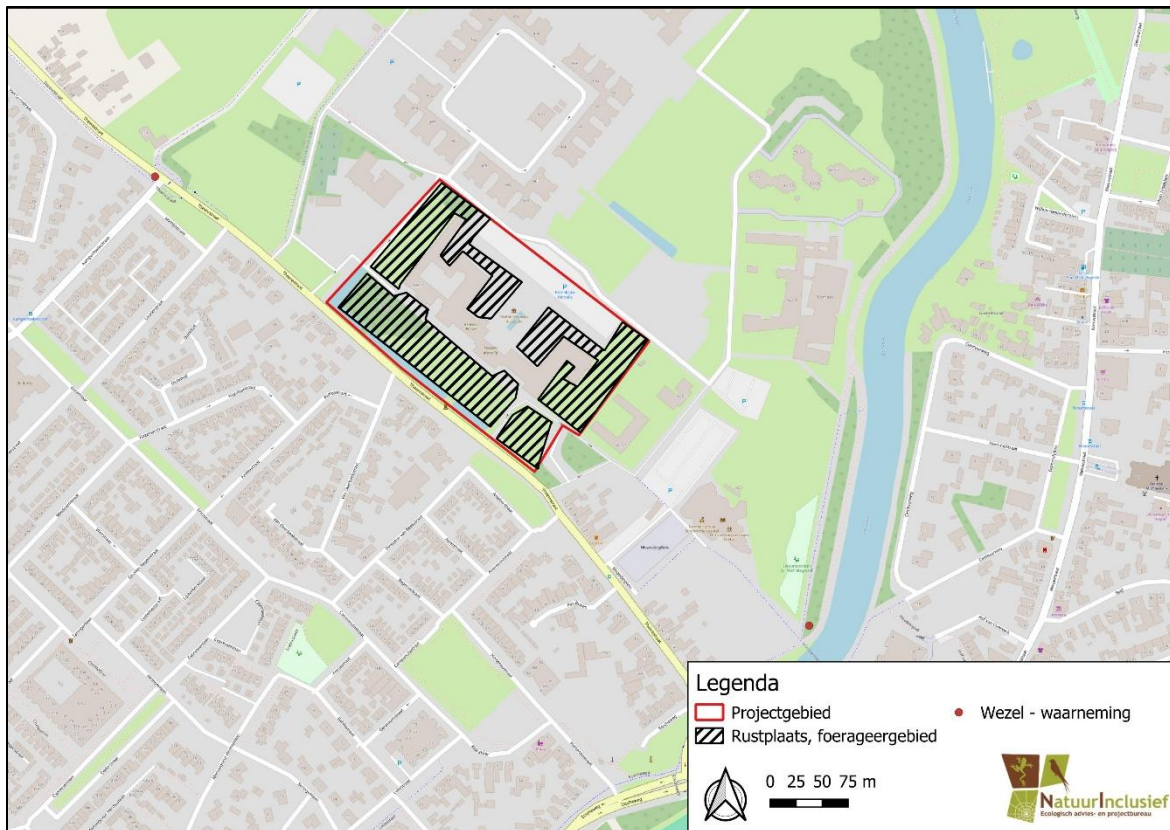

Figuur 21. Functiekaart Bunzing met waarnemingen op grotere afstand.

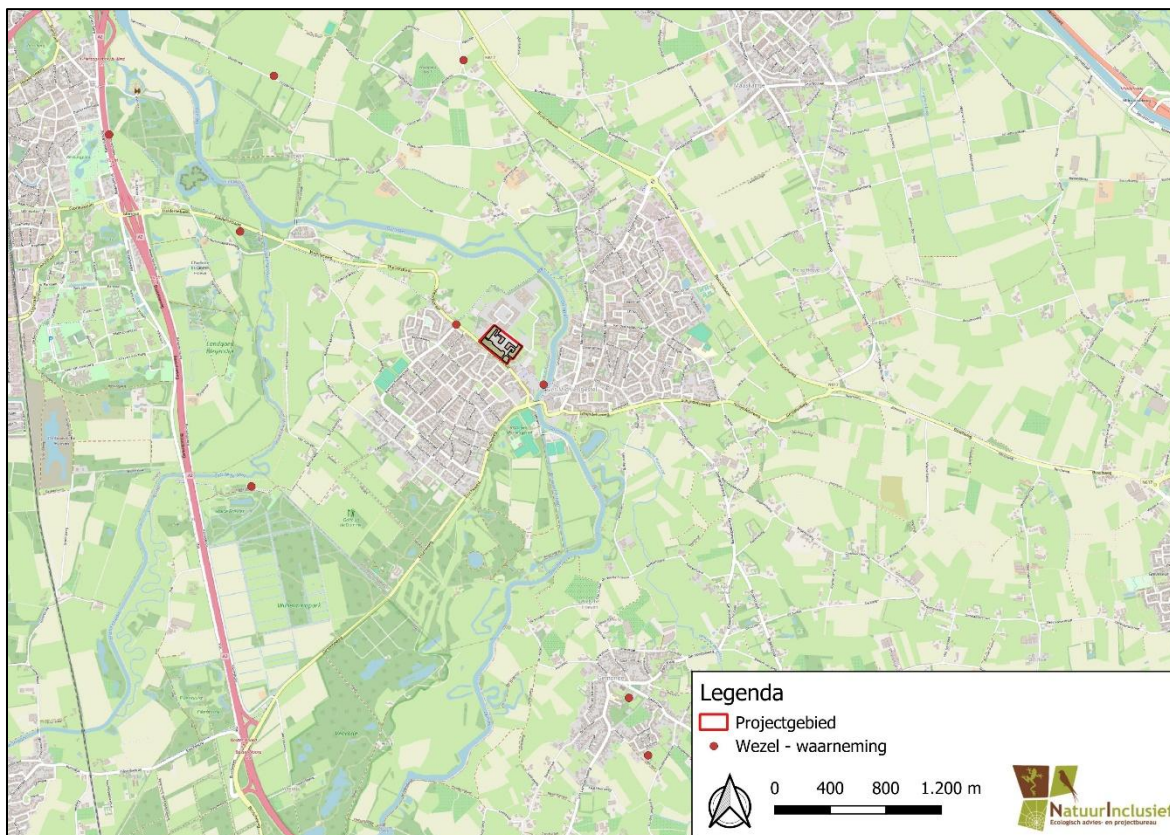
Wezel

Wezel leeft bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschappen, maar kan ook in veel andere typen biotoop voorkomen zo lang er woelmuizen als prooi aanwezig zijn en er dekking is in de vorm van bosschages, houtstapels of heggen. Als verblijfplaats gebruiken ze vaak oude hopen van kleinere zoogdieren zoals muizen, ratten en konijnen. Ze zijn, net als de andere marterachtigen, zeer opportunistisch en hebben een generalistisch dieet maar eten voornamelijk woelmuizen. Andere voedselkeuzes zijn bijvoorbeeld andere kleine zoogdieren zoals muizen, ratten, mollen, en jonge konijnen en haasjes, of eieren, slakken, vogels, kikkers en insecten. Wezel is een solitaire soort. De jongen zijn na twee tot drie maanden zelfstandig. Het jachtgebied van een vrouwtje is 1 tot 7 hectare groot, dat van het mannetje 1 tot 25 hectare, waarbij er over het hele territorium rust- en verblijfplaatsen gebruikt worden.

Uit de verspreidingsgegevens van NDFF van de afgelopen 10 jaar is in 2017 en in 2020 wezel binnen 200 meter afstand van het projectgebied waargenomen. Ook zijn er meerdere waarnemingen van wezel op 2 tot 3 kilometer afstand vanaf het projectgebied in 2015, 2020 en 2021. Het projectgebied bevat voldoende prooidieren, schuil mogelijkheden in de vorm van heggen, muizen- en konijnenholen en bosschages om aantrekkelijk te zijn voor wezel. Om deze redenen, in combinatie met de korte afstand van het projectgebied waarop wezel eerder is waargenomen, kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van wezel niet uitgesloten worden. Vanwege de geplande activiteiten gaan deze functies voor wezel verloren, waardoor het aanvragen van een vergunning noodzakelijk is voor deze soort.

Figuur 22. Functiekaart wezel binnen het projectgebied.

Figuur 23. Functiekaart wezel met waarnemingen op grotere afstand.

Hermelijn

Hermelijn heeft in het algemeen voorkeur voor kleinschalige landschappen die wat natter zijn door bijvoorbeeld slootjes en poelen, maar komt in alle habitats voor. De enige harde eis die deze soort heeft is de aanwezigheid van dekking in de vorm van begroeiing, rommelhoekjes, heggen, muurtjes of takkenrillen. Als rust- en verblijfplaats maakt hermelijn gebruik van oude mollen nesten, konijnenholten, boomholtes of ruimte spleten tussen rotsen, en de soort is ook overdag actief. Hermelijn leeft solitair in territoria van 4 tot 50 hectare groot, waarin zich twee tot tien vaste rust- en verblijfplaatsen bevinden. De soort is carnivoor en leeft voornamelijk van kleine zoogdieren zoals woelmuizen, ratten en konijnen, maar eet ook vogels en eieren.

Uit de verspreidingsgegevens van NDFF van de afgelopen 10 jaar zijn geen waarnemingen gekomen van hermelijn in of rondom 5 kilometer van het projectgebied. Echter is de kans van waarnemen van de soort laag door de grote territoria, en is het projectgebied zeer geschikt door de aanwezigheid van voldoende beschutting en prooidieren. Ook zijn er konijnenholten, mollenritjes en mogelijk mollen nesten aanwezig in het gazon binnen het projectgebied, welke als vaste rust- en verblijfplaats kunnen dienen. Hierdoor kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van hermelijn niet uitgesloten worden. Vanwege de geplande activiteiten gaan deze functies voor hermelijn verloren, waardoor het aanvragen van een vergunning noodzakelijk is voor deze soort.

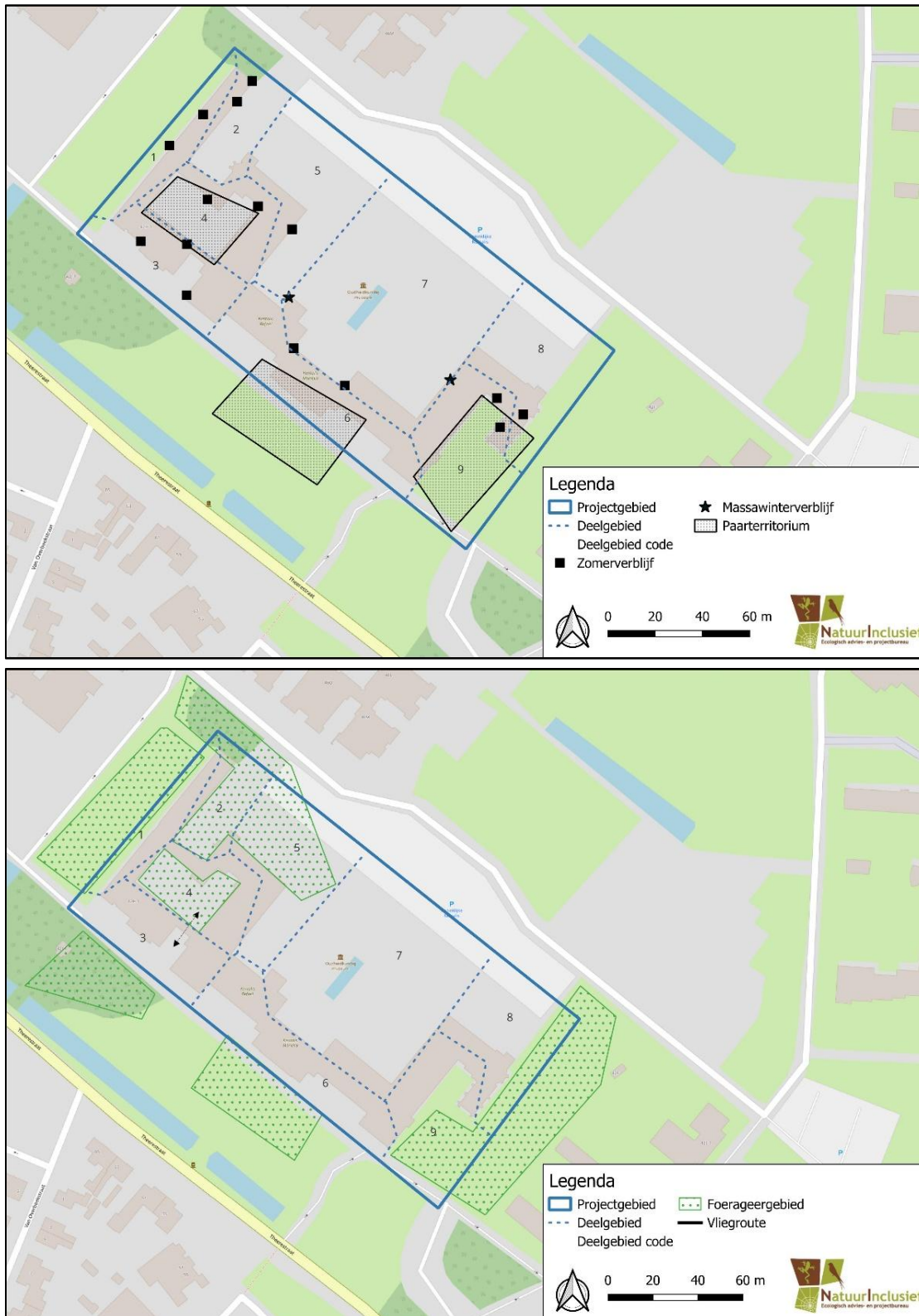
Figuur 24. Functiekaart hermelijn binnen het projectgebied.

4.5 Ransuil

Op 17 maart en 10 juli 2024 heeft ransuilonderzoek plaatsgevonden rondom het gebouw en het omliggende gebied. Tijdens beide onderzoeksrondes zijn geen ransuilen waargenomen en is er geen reactie gekomen op het afspelen van de roep. Daarnaast zijn tijdens het vleermuisonderzoek geen ransuilen waargenomen.

4.6 Vleermuisonderzoek

Gedurende het onderzoek zijn negentien verblijfplaatsen aangetroffen van gewone dwergvleermuis binnen het projectgebied, zie figuur 25. Rosse vleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis zijn overvliegend en kort foeragerend waargenomen, zonder binding te tonen met de bebouwing.

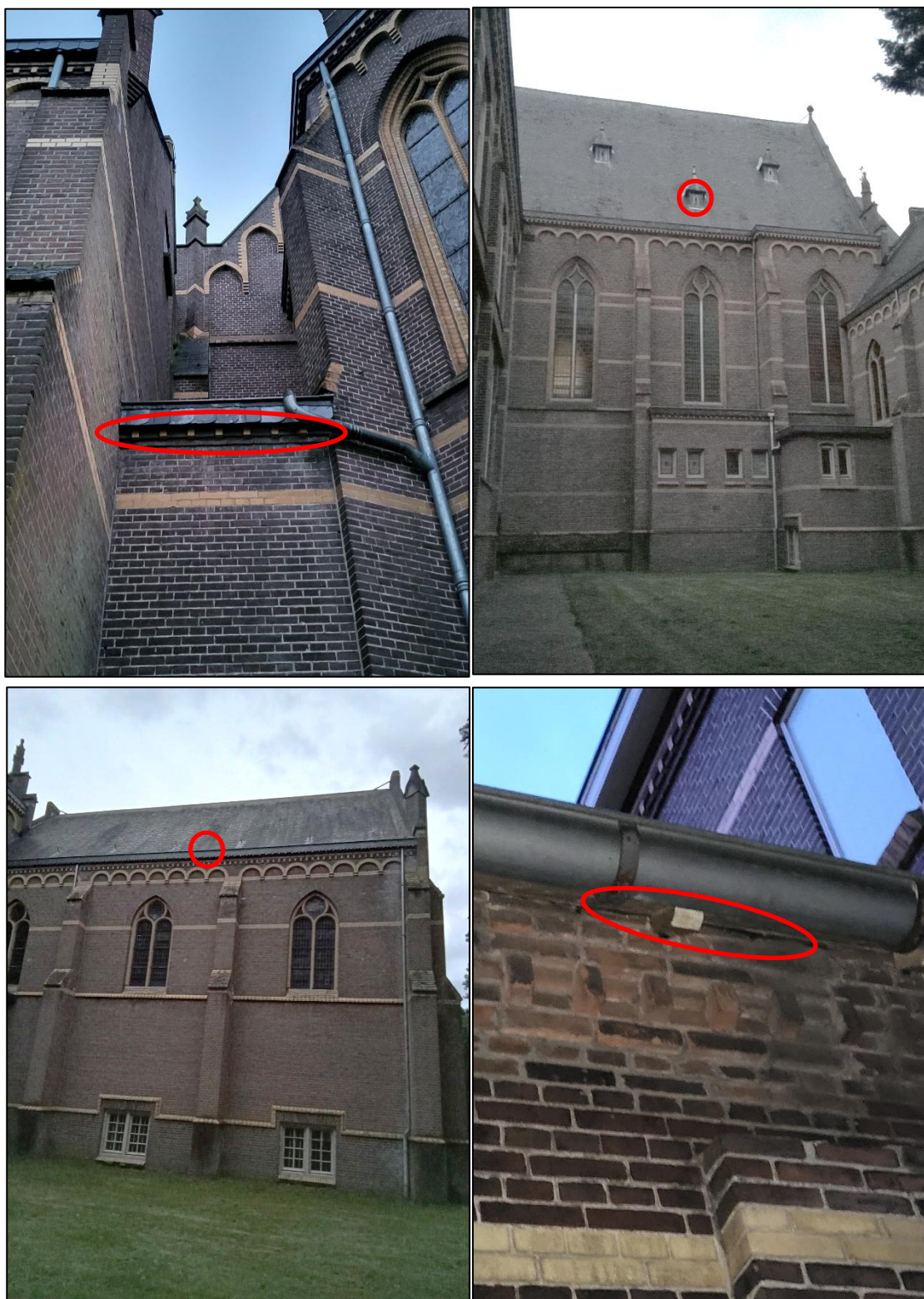

Figuur 25: Soortenkaart gewone dwergvleermuis. Boven: verblijfplaatsen, onder: foerageergebieden.

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken zijn vijftien zomerverblijfplaatsen aangetroffen van gewone dwergvleermuis, zie figuur 26 voor foto's van verschillende verblijfplaatsen. Ook is gewone dwergvleermuis baltzend waargenomen op drie locaties. Omdat het paarterritorium overlapt met de bebouwing, kan er niet uitgesloten worden dat er voor elk paarterritorium zich een paarverblijfplaats bevindt binnen het gebouw. Dit komt uit op drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis.

Figuur 26: Enkele foto's van aangetroffen zomerverblijven binnen het projectgebied.

Ook zijn op twee locaties zwermgedrag van gewone dwergvleermuis waargenomen, één keer op 21 augustus 2024 (vijf individuen) en één keer op 10 september 2024 (drie individuen). De zwermende gewone dwergen bleven niet op een vaste locatie zwermen gedurende beide rondes maar verplaatsten zich rondom het gebouw. Doordat het zwermgedrag op twee verschillende data is waargenomen op twee verschillende en niet-vaste plekken op het gebouw waar geen spouw aanwezig is, kunnen we met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zeggen dat het dezelfde subpopulatie betreft die aan het oriënteren was op een massawinter verblijfplaats. Het gebouw

wordt hierdoor aangemerkt als één massawinterverblijf van gewone dwergvleermuis met twee zwermlocaties. Figuur 27 laat een warmtebeeld foto zien van de zwermende dieren die op 21 augustus zijn waargenomen.

Figuur 27: Warmtebeeld opname van zwermende gewone dwergen.

Foerageergebieden en vliegroutes

Gedurende de avondbezoeken is foeragerend gedrag rond het projectgebied waargenomen. Alle groenstructuren rondom het projectgebied worden gebruikt als foerageergebied. Gewone dwergvleermuis bleef vrij lang (tot ongeveer 22.30 gedurende de avondrondes) en met meerdere individuen (tot 10 individuen) in het gebied foerageren bij ongeveer de helft van alle rondes. De activiteit nam af gedurende de avondrondes tot één of geen overblijvende individuen, waardoor aangenomen kan worden dat er overige geschikte foerageergebieden in de omgeving aanwezig zijn. Hierdoor is geconcludeerd dat de groenstructuren rondom het Martha gebouw niet essentieel zijn voor vleermuizen. Echter, door de grote aantallen die eerder in de avondrondes zijn waargenomen (tot 10 individuen), en de omvang van het totale groengebied rondom de bebouwing, kan het verwijderen van al het groen wel een grote impact hebben. Wanneer het voornemen is om al het groen te rooien, is het verantwoord om een groot deel van dit groen op dezelfde of een andere locatie in de directe omgeving te compenseren. Het is echter beter als zo veel mogelijk groen in originele staat behouden blijft. Doordat de bomen wel onderdeel zijn van een foerageergebied is het daarnaast van belang dat het lichtplan in de beoogde situatie geen verandering ten opzichte van de huidige situatie teweeg brengt. Zodat de bomen als foerageergebied kwalitatief gelijk blijft aan de huidige situatie.

Tijdens de ronde op 1 juli 2024 is vastgesteld dat er een vliegroute loopt naar het binnenplaatsje via de lagere deel van de bebouwing, zie figuur 18. Deze vliegroute werd sporadisch gebruikt in beide richtingen door gewone dwerg en enkel om bij het foerageergebied op de binnenplaats te komen. Ook andere routes werden incidenteel gebruikt. Door de aanwezigheid van andere routes kan geconcludeerd worden dat het gaat om een niet-essentiële vliegroute. Daarnaast, omdat in de nieuwe situatie het hoofdgebouw blijft bestaan als oriëntatiepunt, zullen de werkzaamheden de vliegroute niet aantasten indien er rekening wordt gehouden met verlichting.

5 Effectenbeoordeling

5.1 Effecten op beschermde soorten

Hieronder wordt per onderzoek uiteengezet wat de (mogelijke) effecten zijn op de onderzochte soorten. Zie voor een overzicht van de effecten en overtredingen per soort tabel 7.

Let op: er is voorafgaand aan de quickscan besproken dat de grachten onaangetast blijven, waardoor onderzoek naar kwabaal en grote modderkruiper als niet noodzakelijk werd beschreven. Hierdoor is er geen onderzoek uitgevoerd naar deze twee soorten. Indien de grachten wel aangetast zullen worden, is onderzoek naar deze soorten nog noodzakelijk.

Kerkuil en eekhoorn

In het projectgebied is een roestplaats van kerkuil aanwezig op de zolder (figuur 6). Indien de werkzaamheden ook activiteit op de zolder betreffen, wordt het nest verstoord en mogelijk beschadigd of vernield. Aanvragen van een vergunning voor kerkuil van de schadelijke handelingen genoemd in artikel 11.37, lid 1, onder b, Bal is in dat geval noodzakelijk.

Onderzoek naar eekhoorn is overgenomen door Ecosprong. Echter is eekhoorn veelvuldig waargenomen tijdens het cameraval onderzoek. Omdat eekhoorn in stedelijke omgeving veelvuldig in de directe nabijheid van mensen voorkomt, zal verstoring als gevolg van de werkzaamheden voor deze soort weinig effect hebben. De voorgenomen ingreep heeft wel een indirect effect op mogelijke nabijgelegen nestlocaties door de aantasting van essentieel foerageergebied wanneer de aanwezige notenbomen verwijderd worden, wat ervoor kan zorgen dat het gebied zijn functie verliest voor eekhoorn. In dat geval is er sprake van de schadelijke handeling betreffende het beschadigen en vernielen van een vaste voortplantings- of rustplaats van de eekhoorn (artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal). Als deze schadelijke handeling niet voorkomen kan worden, dient hiervoor een vergunning te worden aangevraagd.

Amfibieën

Alpenwatersalamander en kamsalamander zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek. De geplande ingreep heeft dus geen effect op deze soorten. De aangetroffen soorten kleine watersalamander en bastaardkikker zijn vrijgesteld voor vangen (onder specifieke voorwaarden, e.g. met een schepnet) en het beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen in de provincie Noord-Brabant. Deze soorten zijn echter niet vrijgesteld voor doden en vallen daarbij onder de Omgevingswet onder de algemene zorgplicht (art. 11.27 Bal). Óf het doden van de dieren moet worden voorkomen, óf er dient een vergunning te worden aangevraagd. Doden van de dieren kan worden voorkomen door zorgvuldig te werken. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Voorbeelden van maatregelen voor zorgvuldig werken staan ook genoemd in paragraaf 5.3. Naast die maatregelen is het aan te bevelen de soorten voorafgaand aan de ingreep af te vangen. Indien dit onder de specifieke voorwaarden van de provincie Noord-Brabant gebeurt, namelijk d.m.v. een schepnet, is hier geen vergunning voor noodzakelijk.

Wel is poelkikker aangetroffen in de grachtsloot binnen het projectgebied. Indien de grachtsloot, oevers, en/of omliggend groen aangetast wordt door de werkzaamheden, worden vaste voortplantings- of rustplaatsen verstoord en mogelijk vernield, wat een schadelijke handeling betreft (artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal). Als deze schadelijke handeling niet voorkomen kan worden, dient hiervoor een vergunning te worden aangevraagd.

Sperwer

Er kan uitgesloten worden dat de werkzaamheden invloed hebben op vaste voortplantings- en rustplaatsen van sperwer, waardoor het aanvragen van een vergunning niet noodzakelijk is. Er dient echter wel rekening gehouden te worden met deze soort in het kader van de algemene zorgplicht (art. 11.27 Bal).

Kleine marterachtigen en boom- en steenmarter

Gezien steenmarter door het gehele projectgebied heen is waargenomen, kunnen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van deze soort binnen het projectgebied niet worden uitgesloten.

Bij het slopen van het Marthagebouw en het rooien van groen binnen het projectgebied is sprake van de schadelijke handeling betreffende het beschadigen en vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van steenmarter (artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal). Als deze schadelijke handelingen niet voorkomen kunnen worden, dient hiervoor een vergunning te worden aangevraagd.

Door diefstal kon het onderzoek niet in volledigheid worden uitgevoerd, waardoor boommarter en kleine marterachtigen (bunzing, wezel, hermelijn) niet uitgesloten kunnen worden. Er is in overleg met de ODBN gekozen voor een habitat analyse voor kleine marterachtigen en boommarter. Uit deze analyse blijkt dat vaste rust- en verblijfplaatsen van boommarter, bunzing, hermelijn en wezel niet uitgesloten kunnen worden. Bij het slopen van het Marthagebouw en het rooien van groen binnen het projectgebied is sprake van de schadelijke handeling betreffende het beschadigen en vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van kleine marterachtigen en boommarter (artikel 11.54, lid 1, onder b, Bal). Als deze schadelijke handelingen niet voorkomen kunnen worden, dient hiervoor een vergunning te worden aangevraagd.

Ransuil

Bij het ransuilonderzoek zijn geen ransuilen in de directe omgeving van het plangebied waargenomen. De voorgenomen ingreep heeft geen effect op deze soort, waardoor vergunning aanvragen voor deze soort niet noodzakelijk is. Er dient echter wel rekening gehouden te worden met deze soort in het kader van de algemene zorgplicht (art. 11.27 Bal).

Vleermuizen

In totaal zijn er negentien verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen. Bij het slopen en/of isoleren van de bebouwing is er sprake van de schadelijke handeling betreffende het verstoren, beschadigen en vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van gewone dwergvleermuis (artikel 11.46, lid 1, onder d, Bal). Het aanvragen van een omgevingsvergunning is noodzakelijk.

Doordat er in de nabije omgeving veel geschikte alternatieven in kwantiteit en kwaliteit aanwezig zijn en vleermuizen later op de avond het gebied verlaten, maakt dat de groenstructuren rondom de bebouwing in het projectgebied geen essentiële foerageergebieden zijn voor de waargenomen vleermuissoorten. Echter, door de grote aantallen gewone dwergvleermuizen die eerder in de avondrondes zijn waargenomen (tot 10 individuen), en de omvang van het totale groengebied rondom de bebouwing, kan het verwijderen van al het groen wel een grote impact hebben. Wanneer het voornemen is om al het groen te rooien, is het verantwoord om een groot deel van dit groen op dezelfde of een andere locatie in de directe omgeving te compenseren. Het is echter beter als zo veel mogelijk groen in originele staat behouden blijft. De aangetroffen vliegroute is door de aanwezigheid van alternatieven als niet essentieel te beoordelen.

Conclusie effecten beschermde soorten

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep de werkzaamheden een mogelijk effect direct hebben op; kerkuil, steenmarter, poelkikker, gewone dwergvleermuis, boommarter, bunzing, wezel en hermelijn. Er zal ook een indirecte invloed gaan plaatsvinden op eekhoorn: het verwijderen van de notenbomen binnen het projectgebied en dus de aantasting van essentieel foerageergebied zal een negatief effect hebben op de overlevingskans en het voortplantingssucces van eekhoorn.

Of er daadwerkelijk directe of indirecte effecten plaats gaan vinden is afhankelijk van de uiteindelijke scope van de ingreep.

Voor alle overige soorten in het gebied, welke niet direct beschermd zijn onder de Omgevingswet, geldt wel de Specifieke zorgplicht (art. 11.27 Bal).

Tabel 7: Effectenanalyse en overtreding per soort

Soort	Type effect	Omschrijving effect	Overtreding	Bal
Kerkuil	Direct	Indien werkzaamheden op de zolder uitgevoerd worden en de roestplaats verstoren en/of vernietigen.	het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren, of het opzettelijk wegnemen van nesten	11.37 1 ^e lid onder b, Bal
Steenmarter	Direct	Indien bosschages en de zolder van het Martha gebouw verwijderd en gesloopt zullen worden.	opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.54, 1 ^e lid, onder b, Bal
Eekhoorn	Indirect	Aantasting essentieel foeragegebied indien aanwezige notenbomen verwijderd worden, waardoor voortplantingssucces in het geding kan komen.	opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.54, 1 ^e lid, onder b, Bal
Poelkikker	Direct	Indien er werkzaamheden uitgevoerd worden aan de slootgracht, oevers en/of omliggend groen.	opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.54, 1 ^e lid, onder b, Bal
Vleermuizen	Direct	Bij sloop en isolatie van de bebouwing.	Opzettelijk verstoren, beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.46, 1 ^e lid, onder d, Bal
Kleine marterachtigen	Direct	Indien het groen binnen het projectgebied gerooid zal worden.	opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.54, 1 ^e lid, onder b, Bal
Boommarter	Direct	Indien het groen binnen het projectgebied gerooid zal worden.	opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantings- en rustplaatsen	11.54, 1 ^e lid, onder b, Bal

5.2 Kans op overtreding

In het projectgebied en de invloedssfeer van de voorgenomen activiteiten (onderzoeksgebied) zijn 5 beschermde soorten tijdens het onderzoek aangetroffen; kerkuil, poelkikker, steenmarter, eekhoorn en gewone dwergvleermuis. Voor nog eens 4 soorten, namelijk bunzing, wezel, hermelijn en boommarter is geschikt habitat aanwezig waardoor deze soorten niet kunnen worden uitgesloten. Of er daadwerkelijk effecten (direct en/of indirect) plaats gaan vinden en zo ja, welke, is afhankelijk van de uiteindelijke scope van de ingreep.

Afhankelijk van de scope en impact van de uit te voeren werkzaamheden, ondervinden 8 van deze 9 soorten direct schadelijk effect, en 1 soort indirect schadelijk effect. Indien deze schadelijke effecten niet voorkomen kunnen worden, behoort de gehele ingreep tot een Flora- en Fauna-activiteit en is vanwege het verrichten van verscheidene schadelijke handelingen zoals aangegeven in tabel 7 vergunningsplichtig. Voor alle 9 soorten is volgens art. 5.1 (lid 2, onder g) Omgevingswet een omgevingsvergunning nodig.

Een vergunningsaanvraag voor een Flora- en fauna-activiteit wordt getoetst aan de hand van beoordelingsregels in het Bkl. Met betrekking tot een aanvraag voor kerkuil zijn de beoordelingsregels aangegeven in artikel 8.74j

Bkl. Met betrekking tot een aanvraag voor gewone dwergvleermuis staan de beoordelingsregels in artikel 8.74k Bkl. Met betrekking tot een aanvraag voor kleine marters, boommarter, steenmarter, wezel, bunzing, eekhoorn en staan de beoordelingsregels in artikel 8.74l Bkl. Kort samengevat moet worden aangetoond:

- 1) dat er sprake is van een andere bevredigende oplossing voor het project die kan leiden tot het voorkomen of beperken van de schadelijke handelingen voor de aangevraagde soorten,
- 2) dat er sprake is van een in de wet genoemd belang;
- 3) dat er geen sprake is van een verslechtering van de staat van instandhouding van de aangevraagde soorten.

De toetsing aan de beoordelingsregels dient te worden uitgevoerd in een activiteitenplan dat als bijlage dient bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning.

Ten tijde van het schrijven van deze rapportage was de scope en impact van de ingreep nog niet volledig bekend. Afhankelijk hiervan moet voor alle negen soorten, óf voor een deel van de negen soorten een vergunning worden aangevraagd.

Daarnaast geldt de zorgplicht die stelt dat effecten redelijkerwijs zoveel mogelijk moeten worden voorkomen, beperkt of ongedaan moeten worden gemaakt. De specifieke zorgplicht (art. 11.27 Bal) vraagt om nadelige gevolgen op in het wild levende dieren en planten te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Met name wordt genoemd het in beeld brengen en maatregelen nemen ten behoeve van in NL van nature voorkomende Vrl art. 4.2 en bijlage 1- soorten, Rode Lijst-soorten, Hrl bijlage II, IV en V soorten, en de nationaal beschermde soorten (bijlage IX Bal).

De zorgplicht kan worden aangehouden door specifieke voorzorgsmaatregelen (zie paragraaf 5.3). Op de soorten met een jaarrond beschermd nest na zijn de eventueel in gebruik zijnde nesten en rustplaatsen van vogels buiten de gebruikperiode niet beschermd. Gedurende de gebruikperiode geldt een algeheel verbod op het beschadigen en vernielen van nesten en rustplaatsen en het zodanig verstoren van deze plaatsen dat dit ten koste gaat van de functionaliteit (art. 11.37, lid 1, onder b Bal). Er is geen wettelijk vastgestelde periode als gebruikperiode. Voor de wet is er sprake van een gebruikperiode als er sprake is van een broedgeval of rustende vogel. Zonder het treffen van maatregelen kunnen schadelijke handelingen worden overtreden. Door het treffen van algemene voorzorgsmaatregelen kan overtreding worden voorkomen (zie paragraaf 5.3).

5.3 Algemene zorgplicht

Vanwege de zorgplicht (art. 11.27 Bal) wordt aanbevolen de volgende maatregelen te nemen om effecten op vrijgestelde beschermde soorten en in de invloedsfeer voorkomende bedreigde soorten te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Dit is vooral van invloed op: amfibieën, vissen, vleermuizen en insecten (afhankelijk van de schaal van de ingreep):

- Werken buiten kwetsbare perioden: de meeste soorten planten zich voort in de periode vanaf maart tot en met juli. Ook de zaadsetting van de meeste bedreigde plantensoorten vinden plaats in deze periode. Als de werkzaamheden buiten deze periode worden uitgevoerd kunnen de meeste soorten zich voortplanten, waardoor de effecten op de lokale populaties minder groot zijn; (wel letten op andere maatregelen en eventuele kwetsbare winterperiode).
- Dieren de gelegenheid geven te vluchten: door één richting uit te werken, hebben mobiele diersoorten de tijd en ruimte om de versturende werkzaamheden te ontvluchten.
- Ongeschikt maken biotopen: door vegetatie zeer kort te maaien voorafgaand aan de werkzaamheden, zullen mobiele diersoorten het werkgebied verlaten en zullen zij geschikte biotopen in de omgeving opzoeken. Daardoor kan doden en verwonden worden voorkomen.
- Verplaatsen immobiele soorten: bedreigde plantensoorten van de Rode Lijst kunnen in sommige gevallen worden verplaatst na zaadsetting naar buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. Ook minder mobiele soorten, zoals amfibieën of vissen, kunnen worden verplaatst naar geschikte biotopen elders. Een ecologisch deskundige kan bepalen hoe, wanneer en waarheen de soorten moeten worden verplaatst.

- Bij het dempen van wateren, moet er 1 kant op worden gewerkt en mag er niet worden gewerkt bij temperaturen onder de 5°C.
- Er mag geen lichtverstoring optreden op de omliggende omgeving, het liefst dient er gewerkt te worden tussen zonsopgang en zonsondergang. En als er verlichting dient te worden geplaatst moet de worden afgeschermd met een kap om uitstraling te voorkomen.

Dit zijn algemene voorzorgsmaatregelen die wij aanbevelen. Let wel, dit zijn geen verplichte maatregelen om overtredingen te voorkomen, maar aanbevolen maatregelen ter invulling van de zorgplicht. Wanneer de complete schaal van de ingreep, en daarbij komende overtredingen, volledig bekend is, wordt bepaald welke maatregelen het meest geschikt zijn.

5.4 Noodzaak aanvraag omgevingsvergunning beschermde soorten en schadelijke handelingen

Afhankelijk van de scope en impact van de geplande werkzaamheden, treden er directe schadelijk effecten op voor 8 soorten (Boommarter, bunzing, wezel, hermelijn, steenmarter, kerkuil, gewone dwergvleermuis, poelkikker), en indirecte schadelijke effecten op 1 soort (eekhoorn). Dit is een overtreding van de Omgevingswet. Er moet dan ook voor dit project een omgevingsvergunning worden aangevraagd bij provincie Noord-Brabant. Of dit voor alle negen soorten noodzakelijk is, is afhankelijk van de uiteindelijke scope van de ingreep.

6 Conclusie + aanbeveling

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep de werkzaamheden 19 verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig zijn, namelijk 15 zomerverblijfplaatsen, 3 paarverblijfplaatsen en 1 massawinterverblijfplaats. Voor poelkikker is er voorplantingswater aanwezig is de sloot aan de voorzijde van het plangebied. Van steenmarter is een vaste verblijfs- voorplantingslocatie aanwezig op de zolder van het Marthagebouw. Van kerkuil is een vaste roestplaats aanwezig. Voor bunzing, wezel, hermelijn en boomarter is geschikt habitat en zijn mogelijk vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig. Daarnaast zal ook een indirect effect gaan plaatsvinden op eekhoorn wanneer de groenstructuren inclusief notenbomen worden aangetast. Er is geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroutes aangetroffen van vleermuizen. Ook zijn er geen verblijfplaatsen, voorplantingswater of nesten van Alpenwatersalamander, kamsalamander, sperwer of ransuil aangetroffen.

Dit is een overtreding van de Omgevingswet. Hier is volgens art. 5.1 (lid 2, onder g) van de Omgevingswet een omgevingsvergunning voor nodig. Tevens geldt voor alle aanwezige soorten een algemene zorgplicht. Een ecologisch werkprotocol wordt daarom aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen. Wanneer het voornemen is om al het groen te rooien, is het verantwoord om een groot deel van dit groen op dezelfde of een andere locatie in de directe omgeving te compenseren. Het is echter beter als zo veel mogelijk groen in originele staat behouden blijft.

Literatuur

- NIRP20230191. (2023). Quicksan beschermde soorten Wnb Martha Gebouw, Sint Michielsgestel. NatuurInclusief B.V., Borculo.
- Bij12, april 2024. Kennisdocument gewone dwergvleermuis, versie 2.0. Bij12, Utrecht
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument alpenwatersalamander, versie 1.0. Bij12, Utrecht
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument kamsalamander, versie 1.0. Bij12, Utrecht
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument kerkuil, versie 1.0. Bij12, Utrecht
- Bij12, juli 2024. Kennisdocument kleine marterachtigen, versie 1.1. Bij12, Utrecht
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument poelkikker, versie 1.0. Bij12, Utrecht
- Bij12, augustus 2024. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, versie 2.0. Bij12, Utrecht
- Limpens, H., Mostert, K. & Bongerd, W. (1997). Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. KNNV Uitgeverij. Utrecht.
- Netwerk Groene Bureaus (2023). Soorteninventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming. [pdf-document]. Versie november 2023
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur (2021). Vleermuisprotocol 2021.

Bijlage 1 Wettelijk kader

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet vervangt 26 wetten, waaronder de wet natuurbescherming. De bevoegdheid ligt grotendeels bij de provincies. Zij zijn verantwoordelijk voor de toetsing van werkzaamheden en activiteiten bij bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden (de gebiedsbeschermingsbepalingen) en dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk (Minister van LNV of Minister voor Natuur&Stikstof) bevoegd gezag.

De natuurbescherming onder de Omgevingswet is onder te verdelen in verschillende onderdelen: de bescherming van natuurgebieden en landschappen (Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland (NNN), bijzonder nationale natuurgebieden, bijzonder provinciale natuurgebieden, bijzonder provinciale landschappen), de bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Bescherming van natuurgebieden en landschappen

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden in Nederland zijn onderdeel van een Europees netwerk aan natuurgebieden waar belangrijke flora & fauna en habitattypen duurzaam beschermd worden. Zij bestaan uit de verschillende Speciale Beschermingszones die moesten worden aangewezen vanwege de verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Al deze gebieden zijn belangrijk om de Europese biodiversiteit van soorten, habitats en leefgebieden te waarborgen. De in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden worden beschermd onder de Omgevingswet, voorheen onder de Wet natuurbescherming. In Nederland zijn er 162 natuurgebieden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor ieder Natura 2000-gebied zijn er een instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor specifieke habitattypen en fauna in het aanwijzingsbesluit. De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud/uitbreiding van de omvang van het habitatype of leefgebied en behoud/verbetering van de kwaliteit van het habitatype of het leefgebied. Bij vogels is vaak ook een doelaantal opgenomen voor het aantal broedparen of aantal vogels (bij overwinterende soorten). Dit aantal zegt ook vooral iets over de benodigde draagkracht van het Natura 2000-gebied als broed- of rustgebied voor het doelaantal. Bij soorten is vaak ook een doelstelling voor de populatie opgenomen, in termen van behoud of uitbreiding. In het Natura 2000-beheerplan per Natura 2000-gebied (soms geclusterd, zoals het Natura 2000-beheerplan voor de Voordelta) worden de instandhoudingsdoelen in ruimte en tijd uitgewerkt. Deze vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de toetsing van negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden. Zie voor een overzicht van alle Europese Natura 2000-gebieden de Natura 2000 viewer: <https://natura2000.eea.europa.eu/> Meer info over de doelstellingen per gebied, is te vinden op de website www.natura2000.nl.

Zodra een gebied is aangewezen, dient voor alle projecten die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen (een significant gevolg) een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Plannen mogen alleen worden vastgesteld als er geen sprake is van een kans op een significant gevolg. Dit geldt niet alleen voor projecten of plannen binnen deze beschermde gebieden, maar ook voor ingrepen daarbuiten als deze een extern (negatief) effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Om het effect van een project of plan in beeld te brengen, dient eerst een voortoets te worden uitgevoerd. Als een kans op een significant gevolg niet kan worden uitgesloten, is er met betrekking tot een project sprake van een 'Natura 2000-activiteit'.¹ Wat exact de gevolgen zijn en of een significant gevolg door mitigatie kan worden voorkomen, moet worden onderzocht in een Passende beoordeling (artikel 16.53c, eerste lid Ow). Als een significant gevolg niet kan worden voorkomen, dan dient een zogeheten 'ADC-toets' te worden uitgevoerd waarin in achtereenvolgende volgorde moet worden

¹ Een 'Natura 2000-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij artikel 1.1 Omgevingswet een: 'activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'.

beoordeeld of er geen sprake is van een Alternatief, of er sprake is van een Dwingende reden van groot openbaar belang en of de significante gevolgen vooraf kunnen worden gecompenseerd (artikel 8.74b, lid 2 Bkl). Een Natura 2000-activiteit is vergunningplichtig (art. 5.1, lid 1 Ow), tenzij er sprake is van een 'vergunningsvrij geval' (art. 11.16 t/m 11.21 Bal). De vergunning kan en wordt alleen afgegeven als blijkt dat significante gevolgen door mitigatie kunnen worden voorkomen of als aan de ADC-criteria kan worden voldaan. Activiteiten die nodig zijn voor het beheer van Natura 2000-gebieden (om de doelstellingen te kunnen halen) of geen significante gevolgen hebben, vallen niet onder de regels voor een Natura 2000-activiteit.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via [het DSO](#).² In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Natura 2000-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Naast een vergunningplicht bij een kans op significante gevolgen, dient altijd rekening te worden gehouden met de specifieke zorgplicht voor Natura 2000-gebieden en bijzonder nationale natuurgebieden (artikel 11.6 Bal). Iedereen die activiteiten uitvoert die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied kunnen hebben, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Er moet worden nagegaan of nadelige gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens verslechterende of significant verstorende gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Als nadelige gevolgen niet te voorkomen zijn, dan verplicht de specifieke zorgplicht om met betrekking tot deze gevolgen passende preventieve maatregelen te nemen, of, als dit niet gaat, om passende herstelmaatregelen te treffen.

Een stroomschema voor de toetsing van projecten en plannen aan de regels voor Natura 2000-gebieden is te vinden onder [deze link](#).³

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het doel van de NNN is om bij te dragen aan het behoud of herstel van de biodiversiteit die van nature in Nederland in het wild voorkomen.

Aanwijzing en begrenzing

De aanwijzing van het NNN is geregeld in de Omgevingsverordening. De instructieregels voor de aanwijzing, begrenzing en de reikwijdte van het NNN zijn opgenomen in artikel 7.5 en artikel 7.6 Bkl. In de Omgevingsverordening zijn (instructie)regels gesteld voor Omgevingsplannen van gemeenten en projectbesluiten. Deze regels zijn gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden vastgesteld per Omgevingsverordening door de provincie conform artikel 7.7 Bkl. In de Omgevingsverordening is daartoe een natuurbeheerplan vastgesteld waar in de regel de bestaande natuurwaarden en het ambitieniveau zijn aangegeven middels natuurbeheertypen. Daarnaast heeft de provincie zelf de ruimte om te bepalen of zij ook potentiële natuurwaarden (en de daarvoor vereiste bodem- en watercondities) meenemen in de definiëring van de wezenlijke kenmerken en waarden (art. 7.7, 2e lid Bkl).

Beschermingsregime

² <https://omgevingswet.overheid.nl/home>

³ <https://www.natuurinclusief.nl/wp-content/uploads/Stroomschema-toetsing-gebiedsbescherming-Ow-1.pdf>

Het beschermingsregime voor het NNN is uitgewerkt in art. 7.8, 2e lid Bkl, dat een instructie-regel betreft voor uitwerking van het beschermingsregime in de Omgevingsverordeningen van provincies:

“De regels verzekeren in ieder geval dat de kwaliteit en oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaan, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuur-netwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven.”

De daadwerkelijke mate van bescherming van de NNN hangt erg af van de uitwerking van de regels in de provinciale Omgevingsverordeningen. Een deel van de nieuwe Omgevingsverordeningen van provincies zijn (vooral nog) beleidsneutraal en komen overeen met het beschermingsregime conform het voormalige Barro ('nee, tenzij'-principe aan de hand van zogeheten ADC-criteria), een ander deel heeft echter de regels geconformeerd aan de regels in de Ow. Of nieuwe of gewijzigde Omgevingsverordeningen na het loslaten van een beleidsneutrale overgang een ander beschermingsregime zullen bevatten, zal de toekomst uitwijzen.

Meer informatie over de ligging van het NNN en het geldende natuurbeheerplan met de huidige staat en het ambitieniveau van het NNN, is te vinden op de [Informatiekaart Natuur](#).

Bijzondere natuurgebieden en landschappen

Het Rijk kan op basis van artikel 2.44, lid 2 Ow zogeheten bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De bijzondere nationale natuurgebieden kunnen worden aangewezen vooruitlopend op de aanwijzing of begrenzing als Natura 2000-gebied, bijvoorbeeld als het gaat om compensatie voor handelingen die leiden tot een significant gevolg of als het gaat om gebieden die nodig zijn om de doelstellingen van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn te bereiken (art. 3.63 Bkl). Daarnaast kan het Rijk ook bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen als de bescherming van het gebied nodig is voor de instandhouding of herstel van biotopen en leefgebieden van in Nederland van nature in het wild voorkomende soorten genoemd in bijlage I Vogelrichtlijn of Bijlage I, II, IV of V Habitatrichtlijn. In die gevallen bevat het aanwijzingsbesluit instandhoudingsdoelstellingen (art. 3.64 Bkl). Het ministerie van LNV heeft de taak zorg te dragen dat de maatregelen worden getroffen voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van deze type natuurgebieden (art. 2.19, lid 5 Ow), tenzij Gedeputeerde Staten is aangewezen om deze taak uit te voeren (art. 2.18, lid 1, onder g, 2°, tweede streepje Ow). Voor de bescherming van bijzondere nationale natuurgebieden geldt, naast een mogelijke toegangsbeperking, de specifieke zorgplicht zoals genoemd in art. 11.6 Bal (zie hiervoor).

De provincies kunnen zogeheten bijzondere provinciale natuurgebieden of bijzondere provinciale landschappen aanwijzen (art. 2.44, lid 5 Ow). Niet iedere provincie hanteert dezelfde juridische bescherming. Sommige hanteren alleen een predicaat (voorbeeld: Midden-Delfland in Zuid-Holland), anderen hanteren een soort ADC-criteria ('nee, tenzij'-principe, voorbeeld: Overcingel in Drenthe) en daarmee juridische beschermingsregime naast NNN en Natura 2000. De vigerende regels staan in de provinciale Omgevingsverordeningen.

Bescherming van soorten

Een 'flora- en fauna-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij art. 1.1 Omgevingswet een:

'activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten'

Anders dan bij een 'Natura 2000-activiteit', waarvan pas sprake is als een activiteit leidt tot een kans op significante gevolgen op beschermde Natura 2000-gebieden (zie hiervoor), is er al sprake van een 'flora- en fauna-activiteit' als het een mogelijk gevolg heeft voor één van nature in het wild levend dier of plant, ongeacht of deze soort beschermd is volgens de Omgevingswet. Doordat in de definitie wordt verwezen naar 'van nature' in het wild levende soorten, gaat de definitie niet op voor niet-van nature voorkomende soorten. Met andere woorden, de regels voor flora- en fauna-activiteiten gelden niet voor soorten die buiten het natuurlijk verspreidingsgebied voorkomen of exoten, tenzij specifiek vermeld.

Als er sprake is van een flora- en fauna-activiteit, dient er rekening te worden gehouden met de regels in art. 11.27 Bal (specifieke zorgplicht), art. 11.28 Bal (voorkomen onnodig lijden dieren) en de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal (vergunningplicht bij schadelijke handelingen, regels vergunningsvrije gevallen). Hoewel de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal alleen betrekking hebben op de bij wet beschermde soorten, gelden de artikelen 11.27 en 11.28 ook met betrekking tot de niet-beschermde soorten.

Specifieke zorgplicht flora en fauna

In het Bal is een specifieke zorgplicht opgenomen voor onder meer alle ‘flora- en fauna-activiteiten’ die, zoals hiervoor aangegeven, vrijwel alle ruimtelijke activiteiten betreft. Deze specifieke zorgplicht komt in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat (Afdeling 1.3 Ow). Iedereen die een flora- en fauna-activiteit uitvoert, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Met betrekking tot de reikwijdte van de zorgplicht is voor flora- en fauna-activiteiten aangegeven dat deze plicht in ieder geval inhoudt dat moet worden nagegaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van een aantal type soorten die kwetsbaar of bedreigd zijn. Deze soorten betreffen in Nederland van nature voorkomende:

- Vogelrichtlijn-soorten zoals genoemd in bijlage I Vrl en niet in die bijlage genoemde, geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten als bedoeld in artikel 4, 2e lid Vrl;
- Habitatrichtlijn-soorten als opgenomen in bijlage II, IV en V Hrl;
- nationaal beschermde soorten (bijlage IX Bal);
- dieren of planten die staan opgenomen op de Rode Lijsten;
- voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats.

Als deze aanwijzingen er zijn, moet worden vastgesteld of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor dieren van die soorten, hun nesten, hun foerageerplaatsen, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor planten van die soorten. Zijn nadelige gevolgen niet uit te sluiten, dan wordt gevraagd om na te gaan welke nadelige gevolgen kunnen optreden en passende preventieve maatregelen te nemen, de activiteit te staken, of, als dat niet kan, passende herstelmaatregelen te nemen. Verder wordt er ook gevraagd om tijdens en na het verrichten van de activiteit na te gaan of de getroffen passende preventieve maatregelen de beoogde effecten hebben.

De zorgplicht geldt altijd voor alle in het wild levende soorten, ongeacht een eventueel van toepassing zijnde vrijstelling, gedragscode of vergunning. De zorgplicht voor soorten is bovendien niet beperkt tot de dieren en planten zelf, maar ook tot de directe leefomgeving van de soorten. Dat betreft voor dieren de foerageergebieden, rust en vaste verblijfplaatsen en plaatsen voor het grootbrengen van de jongen.

Beschermingsregimes soorten

Er zijn in de basis van de Omgevingswet 3 soortenbeschermingsregimes van toepassing:

- § 11.2.2 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Vogelrichtlijn;
- § 11.2.3 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Habitatrichtlijn;
- § 11.2.4 Bal: omgevingsvergunning andere soorten volgens eigen Nederlandse regels.

De beschermingsregimes en bijbehorende verbodsbepalingen zijn hieronder nader toegelicht.

Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.37 Bal) zijn:

- a) het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in art. 1 Vrl;
- b) het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels;
- c) het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels;
- d) het opzettelijk storen van vogels onder a, als het storen van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort (artikel 11.37, lid 3 Bal);

De schadelijke handelingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen hebben in de regel alleen betrekking op nesten en rustplaatsen die in gebruik zijn. Onder de bescherming van deze plaatsen worden ook de essentiële onderdelen van het leefgebied verstaan die nodig zijn om het nest of rustplaats ecologisch gezien te laten functioneren. De schadelijke handelingen gelden niet als de nesten en rustplaatsen niet meer in gebruik zijn. Voor enkele soorten die ieder jaar terug keren naar hetzelfde nest of van het nest afhankelijk zijn geldt dat deze jaarrond beschermd zijn. Welke soorten dit zijn, hangt af van de lijst vogels met jaarrond beschermde nesten die het betreffende bevoegd gezag hanteert. Een overzicht is te vinden in de [Lijst beschermde soorten](#).⁴

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74j, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing dan het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
  - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
  - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
  - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
  - ter bescherming van flora of fauna;
  - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
  - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan; en
- c. als de activiteit niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van deze soort.

Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die staan in de Habitatrichtlijn bijlage IV, het Verdrag van Bern bijlage I en II en bijlage I van het Verdrag van Bonn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.46 Bal) zijn:

- a) het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn (art. 11.46, lid 3 Bal: niet inbegrepen vogels art. 1 Vrl);
- b) het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld onder a;
- c) het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a;
- d) het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a; en
- e) het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

⁴ Zie de Lijst beschermde soorten op de website van NatuurInclusief onder Kennisloket (natuurinclusief.nl/kennisloket/).

Belangrijke noot is dat onder de bescherming van voortplantings- en rustplaatsen ook de essentiële onderdelen van het leefgebied worden verstaan die nodig zijn om deze ecologisch gezien te laten functioneren.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74k, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing voor het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
  - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
  - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
  - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
  - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
  - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; en
- c. de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere beschermde soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage IX van het Bal. Onder dit beschermingsregime staan de schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.54 Bal):

- a) het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder A;
- b) het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a; en
- c) het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder B.

Voor deze soorten gelden in principe dezelfde vrijstellings- en vergunningscriteria als bij het beschermingsregime Habitatrichtlijn, maar zijn er een groot aantal aanvullende wettelijke belangen opgenomen om vrijstelling of vergunning te kunnen verlenen (artikel 8.74l, lid 1 Bkl). Provincies hebben de bevoegdheid om bij Omgevingsverordening vrijstelling te verlenen voor andere beschermde soorten. Er is dan geen sprake van een vergunningplicht voor werkzaamheden. Wel blijven de zorgplichten gelden. De vrijstelling verschilt per provincie

en geldt in het algemeen voornamelijk voor ruimtelijke ingrepen, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik.

De totale [Lijst beschermde soorten](#) is te vinden op de website van NatuurInclusief B.V.⁵

In hele specifieke gevallen zijn bepaalde handelingen bij wet uitgezonderd van de vergunningplicht voor het verrichten van schadelijke handelingen die hiervoor zijn genoemd. Deze gevallen zijn niet in dit beknopte overzicht opgenomen, voor zover niet relevant voor deze toetsing.

Bescherming van Houtopstanden

Bossen (houtopstanden) en bomenrijen die buiten de bebouwde kom staan, zijn in principe beschermd volgens de regels in de Omgevingswet. Het doel van de regels is om het oppervlak bosareaal en bepaalde bomenrijen in stand te houden door een meldplicht van het voornemen tot kap en een herplantplicht. De meldplicht is bedoeld om, indien nodig, belangrijke boskernen te beschermen door een (tijdelijke) kapverbod. De herplantplicht moet zorg dragen dat het areaal of het aantal bomen dat is gekapt, wordt behouden door herplant op de plek waar de bomen zijn gekapt. De bescherming van houtopstanden heeft betrekking op alle houtopstanden vanaf 10 are, en op rijbeplanting van meer dan 20 bomen. Als er sprake is van het geheel óf gedeeltelijk kappen van een houtopstand vanaf 10 are of een bomenrij van meer dan 20 bomen, zijn de regels voor de meldplicht en herplantplicht van toepassing. Dit betekent dat ook als een kleiner oppervlak dan 10 are uit een houtopstand vanaf 10 are groot of als er maar 1 boom wordt gekapt in een bomenrij van meer dan 20 bomen, de meldplicht en herplantplicht geldt. Bepalend voor het toepassen van de regels is daarmee de grootte of lengte van een houtopstand of bomenrij. Dit geldt voor beplantingen buiten de zogeheten ‘bebouwingscontour houtkap (zie daarvoor het Omgevingsplan van de betreffende gemeente). Binnen de bebouwingscontour houtkap gelden alleen de plaatselijke regels van de gemeente in het Omgevingsplan.⁶ Op de meldplicht en herplantplicht zijn wel diverse uitzonderingen in de Ow opgenomen, ook zijn er diverse mogelijkheden om van de meldplicht en herplantplicht af te wijken.

Anders dan bij beschermde gebieden en soorten kent de Omgevingswet geen specifieke term voor een activiteit waarbij een houtopstand wordt gekapt. De regels voor de bescherming van houtopstanden en bomenrijen staan opgenomen in Afdeling 11.3 Bal. De regels gelden niet voor:

- Houtopstanden kleiner dan 10 are;
- Bomenrijen bestaande uit 20 bomen of minder;
- Houtopstanden op erven of in tuinen;
- Bomen of struiken voor de teelt van vruchten of noten;
- Windschermen om boomgaarden;
- Kerstbomen niet ouder dan 20 jaar;
- Kweekgoed;
- Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen of eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- Dunningen;
- Beplantingen van populieren, wilgen, essen of elzen voor productie van biomassa, die tenminste eens in de 10 jaar worden geoogst, bestaan uit minstens 10.000 stoven/ha/be-plantingseenheid en die zijn aangelegd na 1 januari 2013.

De bebouwingscontour houtkap moet worden aangewezen in een omgevingsplan (art. 5.165b Bkl) en is daarin terug te vinden (of een voorloper daarvan, bijv. de bebouwde kom Wet natuurbescherming of bebouwde kom Boswet).

⁵ <https://www.natuurinclusief.nl/kennisloket/>

⁶ Voorheen de Algemene Plaatselijke Verordening, of: APV. Overigens moet worden gezegd dat de plaatselijke regels in het Omgevingsplan ook kunnen gaan over het vellen van houtopstanden of bomen buiten de bebouwingscontour houtkap, bijvoorbeeld met als doel het behoud van cultureel erfgoed, veiligheid, of de gevallen die zijn uitgezonderd van de rijksregels in het Bal.

Specifieke zorgplicht houtopstanden

Nieuw ten opzichte van de Wnb is de specifieke zorgplicht in het Bal (art. 11.116 Bal) die geldt voor het vellen van houtopstanden, het herbeplanten van grond of nadat een houtopstand op een andere manier teniet is gegaan. Zoals hiervoor aangegeven komt de specifieke zorgplicht in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat. De specifieke zorgplicht voor vellings- en herbeplantingsactiviteiten en handel in en bezit van hout, stelt dat als zo'n activiteit nadelige gevolgen heeft voor de oogmerken voor de regels voor deze activiteiten (art. 11.112 Bal), degene die deze verricht verplicht is om nadelige gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken of achterwege te laten. De oogmerken zoals hiervoor aangegeven zijn de doelstellingen voor de regels over het vellen en herbeplanten van houtopstanden. Deze doelstellingen zijn natuurbescherming, de instandhouding van het bosareaal en het beschermen van landschappelijke waarden. In tegenstelling tot de specifieke zorgplicht met betrekking tot gebieden en soorten, is de specifieke zorgplicht in art. 11.116 Bal niet nader uitgewerkt. Wel is ook deze specifieke zorgplichtbepaling zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar. Zo kan er bijvoorbeeld beter worden gehandhaafd tegen illegale kap. Om aantoonbaar aan de specifieke zorgplicht te hebben voldaan, is het raadzaam dat de toetsing aan de zorgplichtbepalingen in een rapportage wordt vastgelegd.

Meldplicht en herplantplicht

In het Bal staan de regels voor het vellen en herplant van een houtopstand. Het is verboden om zonder een melding een houtopstand te vellen. De velling moet ten minste 4 weken tot maximaal 1 jaar vooraf worden gemeld (art. 11.126 Bal). Middels een maatwerkvoorschrift in een Omgevingsverordening kan GS een kapverbod opleggen voor de bescherming van bijzondere natuur- of landschappelijke waarden, voor ten hoogste 5 jaar (art. 11.128 Bal).

Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, dan geldt een herplantplicht. De opstand moet dan binnen 3 jaar op dezelfde grond op bosbouwkundige wijze worden herbeplant (art. 11.129 Bal). Als de herbeplanting binnen 3 jaar niet is aangeslagen, wordt deze vervangen.

Uitzonderingen of afwijkingen melding- en herplantplicht

De provincie heeft de bevoegdheid om maatwerkvoorschriften op te stellen over de melding- en herplantplicht (art. 11.119 Bal). Op die wijze kan de provincie een vergunning verlenen van deze plichten, zodat kan worden afgeweken van de melding- of herplantplicht waaronder bijvoorbeeld de termijnen voor een melding of herbeplanting. Met een maatwerkvoorschrift kan de provincie ook herbeplanting op andere grond toestaan als de herbeplanting voldoet aan de eisen in de Omgevingsverordening, voor zover de provincie bevoegd gezag is, of als wordt voldaan aan de eisen in art. 11.130, onder b, voor zover de Minister voor N&S bevoegd gezag is. De meldplicht en herplantplicht geldt niet voor het periodiek vellen van griend- of hakhout (art. 11.126, lid 2 en art. 11.129, lid 1 Bal). Verder gelden een aantal uitzonderingen van de meld- en herplantplicht (art. 11.131 Bal) voor vellingen:

- in het kader van instandhoudings- of passende maatregelen om de Natura 2000-doelstellingen te kunnen bereiken;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift of maatwerkregel verplichte preventieve of herstelmaatregelen voor het bereiken van de Natura 2000-doelstellingen;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift verbonden aan een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit;
- ter uitvoering van regels gesteld in een ministeriele regeling of omgevingsverordening;
- voor de aanleg en onderhoud van brandgangen;
- uitgevoerd conform een bij ministeriele regeling aangewezen gedragscode;
- in het kader van Natura 2000-activiteiten of flora- en fauna-activiteiten van nationaal belang en voldoet aan de eisen in art. 11.131, lid 1, onder e Bal.

Een gedragscode moet voldoen aan de eisen die zijn opgenomen in art. 11.131, lid 2 Bal, en waarborgt dat er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuurwaarden of landschappelijke waarden, de houtopstanden

geen deel uitmaken van een boskern, de herbeplanting op een bosbouwkundige manier plaatsvindt, op een grond die ten minste dezelfde kwaliteit heeft en ten minste een gelijk oppervlak heeft.

Bevoegd gezag

De Gedeputeerde Staten is het bevoegd gezag voor het vellen en beheren van houtopstanden (art. 11.113 Bal), tenzij het gaat om activiteiten van nationaal belang. Dan is de Minister voor N&S het bevoegd gezag (art. 11.114 Bal).

Meer informatie

Voor de van toepassing zijnde lokale uitgewerkte regels en maatwerk (bijv. voor de geldende bebouwingscontouren houtkap), wordt verwezen naar het [DSO](#) en de [Informatiekaart Natuur](#).

Voor een mogelijk beeld van de natuurwaarde of landschappelijke waarde van een houtopstand of bomenrij, kan onder meer de gemeentelijke Omgevingsvisie worden geraadpleegd of bijvoorbeeld de digitale kaart [Groen Erfgoed](#) of de [Erfgoedatlas](#).